

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2016

Eliška Černovská

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Eliška Černovská

Valéry Giscard d'Estaing a Velká Británie

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Eliška Černovská**

Vedoucí práce: **Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

ČERNOVSKÁ, Eliška. *Valéry Giscard d'Estaing a Velká Británie*. Praha, 2016. 37 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra evropských studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce „Valéry Giscard d'Estaing a Velká Británie“ se zabývá francouzsko-britskými bilaterálními vztahy v letech 1974-1981, kdy VGE stál v čele Francouzské republiky a kdy mezinárodní spolupráce mezi Paříží a Londýnem byla posunuta na jinou úroveň díky vstupu Velké Británie do Evropského hospodářského společenství v roce 1973. V tomto období se bilaterální spolupráce států oproti předcházejícím dekádam zlepšila, což je ilustrováno například zavedením každoročních bilaterálních summitů v roce 1976. Práce se v tomto kontextu zaměřuje na osobu VGE a odpovídá na otázku, zda Giscardovo rodinné prostředí a tradice byly kladně naladěny k anglosaskému světu či nikoliv a zda mohly mít vliv na jeho názory a postoj ke Spojenému království. Z tohoto důvodu studie k výzkumu používá biografickou metodologii. V první části bakalářská práce analyzuje francouzsko-britské vztahy v letech 1958-1981 s důrazem na osobní preference francouzských prezidentů. Druhá kapitola se věnuje Giscardovu rodinnému prostředí a analyzuje vliv rodiny na jeho přístup k Británii. Třetí část se zabývá vztahy VGE s britskými představiteli a zkoumá, zda i tato osobní rovina umocnila pozitivní přístup VGE a následně ovlivnila francouzskou zahraniční politiku směrem ke Spojenému království. Bakalářská práce došla k závěru, že Giscardovo rodinné prostředí bylo k anglosaskému světu naladěno pozitivně, což formovalo i stanovisko budoucího prezidenta, a že kladný postoj VGE k Velké Británii je jednou z příčin dobrých bilaterálních vztahů Francie a Spojeného království v letech 1974-1981.

Abstract

The bachelor's thesis „Valéry Giscard d'Estaing and Great Britain“ deals with the French-British bilateral relations during the period 1974-1981 when VGE held the post of the French President. At that time the cooperation between Paris and London gained the new dimension because of the admission of the United Kingdom to the European Economic Community in 1973. Afterwards the bilateral relations became closer than during previous decades which could be illustrated by the implementation of annual bilateral summits since 1976. In the context of the French-British bilateral cooperation the paper focuses on the personality of VGE and answers the question if VGE's family environment and traditions were positive about the Anglo-Saxon states or not and if his family background could have influenced his attitude to the UK during his *septennat*. Consequently, the study applies the biography method. The first part of the bachelor's thesis analyses the French-British bilateral relations in 1958-1981 putting emphasis on personal preferences of French Presidents. The second chapter deals with VGE's family background and examines its influence on his attitude to Great Britain. The third part studies relations between VGE and British Prime Ministers and analyses if this personal level intensified the good stance of VGE and afterwards the French foreign policy toward the UK during the *septennat*. The paper attained the conclusion VGE's family background perceived the Anglo-Saxon states positively, which also shaped the attitude of the future French President, and that the forthcoming stance of VGE towards Great Britain represented one of the key causes of the good bilateral relations in 1974-1981.

Klíčová slova

Valéry Giscard d'Estaing, Francie, Velká Británie, francouzská zahraniční politika, bilaterální vztahy, biografická metoda, rodinné prostředí

Keywords

Valéry Giscard d'Estaing, France, Great Britain, French foreign policy, bilateral relations, biography method, family background

Rozsah práce: 70 504 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 28. dubna 2016.

Eliška Černovská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Elišce Tomalové, Ph.D. za cenné rady při zpracování této diplomové práce.

**Institut mezinárodních studií
Projekt bakalářské práce**

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Eliška Černovská

E-mail:

79335963@fsv.cuni.cz

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

Zimní semestr 2015

Semestr a školní rok ukončení práce:

Letní semestr 2016

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Oldřich Tůma, Ph.D.

Vedoucí práce:

Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.

Název práce:

Valéry Giscard d'Estaing a Velká Británie

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Vstup Velké Británie do EHS v roce 1973 a konec striktní gaullistické politiky v 60. letech znamenal velký přelom ve francouzsko-britských bilaterálních vztazích. Následující období představovalo klíčová léta pro základ spolupráce mezi Francií a Velkou Británií pro další desetiletí. Vzájemné vztahy se začaly formovat na zcela nové platformě evropské integrace a také NATO, v souvislosti s energetickou krizí v 70. letech. Osobnost Valéry Giscarda d'Estaing a jeho názory hrály ve francouzsko-britských vztazích nemalou roli. Jeho pozitivní přístup k evropské integraci, dobré vztahy s některými britskými představiteli a snaha přivést Francii a Spojené království k lepší vzájemné spolupráci měly na francouzskou zahraniční politiku nemalý vliv.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

V průběhu výzkumu byl upřesněn cíl bakalářské práce. Původně si studie měla klást otázku, jaký přínos VGE přinesl do francouzsko-britských vztahů a jak je svými názory ovlivnil. Současná otázka zní, zda jeho pozitivní vztah a rodinná tradice napomohly k dobrým francouzsko-britským vztahům v době jeho mandátu. Co se týče věcného vymezení tématu, tak v průběhu roku došlo k jeho částečnému zúžení, neboť v původním plánu bakalářské práce měla být zahrnuta samostatná část věnující se zahraniční politice Francie v letech 1974-1981 ve vztahu k Británii. V současné verzi je tato oblast analyzována v kontextu jednotlivých kroků, které VGE se svými britskými protějšky podnikli v rámci nové dimenze bilaterální spolupráce. Veškeré změny byly provedeny z důvodu zúžení tématu a umožnění lepší implikace biografické metody. Zároveň byl změněn nadpis bakalářské práce a to kvůli lepší srozumitelnosti.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

1. Biografická metoda a literatura
2. Nová dimenze bilaterálních vztahů
 - a. Francie a Velká Británie za předchozích prezidentů Páté republiky
 - b. VGE a Velká Británie
3. Rodinné zázemí a tradice
4. Potenciál osobních vztahů VGE s britskými představiteli
 - a. Harold Wilson

- i. Osobní vztahy
 - ii. Přesah do zahraniční politiky
- b. James Callaghan
 - i. Osobní vztahy
 - ii. Přesah do zahraniční politiky
- c. Margaret Thatcherová
 - i. Osobní vztahy
 - ii. Přesah do zahraniční politiky

Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

1. Bell, Philip Michael Hett. *France and Britain, 1940-1994: The Long Separation*. London: Longman, 1997.
2. Bornat, Joanna, Chamberlayne, Prue a Tom Wengraf. *The Turn to Biographical Methods in Social Science: comparative issues and examples*. London: Routledge, 2000.
3. Bothorel, Jean. *Un si jeune président...* Paris: Grasset, 1995.
4. Creswell, John W. „Qualitative Procedures“. In *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, ed. John W. Creswell, 173-202. Los Angeles: SAGE Publications, 2014.
5. Foreign & Commonwealth Office. „Seminar: The Paris Embassy: British Ambassadors and Anglo-French Relations 1944-79“. In *The History, Pole and Function of the Paris Embassy*, ed. MD Kandiah, 13-30. London: King’s College London, 2014.
https://issuu.com/fcohistorians/docs/the_history_role_and_functions_of_ (staženo 4. 3. 2016).
6. Fourgnaud, Agathe. *Valéry Giscard d’Estaing: Entretiens*. Paris: Flammarion, 2001.
7. Giscard d’Estaing, Valéry. *Le Pouvoir et la Vie*. Montrouge: Comanie, 1988.
8. Hargrove, Charles. „L’Autre Giscard“: *Valéry Giscard d’Estaing vu par un Anglais*. Paris: Les Editions J.A., 1981.
9. Hendl, Jan. „Základní přístupy kvalitativního výzkumu: Biografický výzkum“. In *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*, ed. Jan Hendl, 128-130. Praha: Portál, 2008.
10. Pajon, Alexandre (Zástupce ředitelky Francouzského institutu v Praze). Osobní rozhovor s autorkou, 15. února 2016.
11. Thody, Philip Malcolm Waller. „Valéry Giscard d’Estaing: The ambitious nephew“. In *The Fifth French Republic: Presidents, Politics, Personalities*, Philip Malcolm Waller Thody, 64-90. Londýn: Routledge, 1998.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM.....	5
PODĚKOVÁNÍ.....	3
OBSAH.....	1
ÚVOD.....	2
1 BIOGRAFICKÁ METODA A LITERATURA.....	6
2 NOVÁ DIMENZE BILATERÁLNÍCH VZTAHŮ.....	8
2.1 FRANCIE A VELKÁ BRITÁNIE ZA PŘEDCHOZÍCH PREZIDENTŮ PÁTÉ REPUBLIKY.....	9
2.2 VGE A VELKÁ BRITÁNIE.....	12
3 RODINNÉ ZÁZEMÍ A TRADICE.....	16
4 POTENCIÁL OSOBNÍCH VZTAHŮ VGE S BRITSKÝMI PŘEDSTAVITELI.....	20
4.1 HAROLD WILSON.....	21
4.1.1 <i>Osobní vztahy</i>	22
4.1.2 <i>Přesah do zahraniční politiky</i>	23
4.2 JAMES CALLAGHAN.....	24
4.2.1 <i>Osobní vztahy</i>	25
4.2.2 <i>Přesah do zahraniční politiky</i>	26
4.3 MARGARET THATCHEROVÁ.....	28
4.3.1 <i>Osobní vztahy</i>	29
4.3.2 <i>Přesah do zahraniční politiky</i>	30
ZÁVĚR.....	32
SUMMARY.....	34
POUŽITÉ ZDROJE.....	36
PRIMÁRNÍ ZDROJE.....	36
SEKUNDÁRNÍ ZDROJE.....	36

Úvod

Bakalářská práce se věnuje sedmiletému prezidentskému mandátu (dále jen *septennat*)¹ Valéryho Giscarda d'Estaing (dále jen VGE)², třetího prezidenta Páté Francouzské republiky v letech 1974-1981. Reprezentant pravicového politického středu a následně silný podporovatel politické strany UDF (*Union pour la démocratie française*), založené v roce 1978, představoval prvního negaullistického prezidenta Francouzské republiky od roku 1958. V roce 1974 zvítězil ve druhém kole prezidentských voleb, které se konaly po nečekaném úmrtí George Pompidoua, nad socialistickým kandidátem Françoisem Mitterrandem. VGE jakožto francouzský prezident v období 1974-1981 určoval zahraniční politiku Francie, jež spadá mezi pravomoci vyhrazené hlavě Francouzské republiky, tzv. *domaine réservé*. Z tohoto důvodu VGE determinoval rovinu bilaterálních vztahů k jednotlivým zahraničním aktérům, včetně Spojeného království, a proto je možné sledovat vliv jeho životní kariéry ve francouzské zahraniční politice v letech 1974-1981.

Hlavním cílem práce je odpovědět na otázku: Napomohlo Giscardovo rodinné zázemí a osobní vztah k Velké Británii ke zlepšení francouzsko-britské bilaterální spolupráce v době jeho *septennat*? Hypotéza předpokládá, že osobní přístup VGE k Velké Británii a obecně k anglofonnímu světu byl pozitivního charakteru, což umožnilo otevřenější postoj ve vzájemné komunikaci s britskými státními představiteli. Tato skutečnost následně usnadnila lepší porozumění mezi státníky a přinesla očekávání, že bilaterální vztahy mezi Paříží a Londýnem se budou prohlubovat. Cílem této práce je tedy analyzovat mikrostruktury, v podobě rodinného zázemí, tradic a osobního přístupu VGE k anglosaskému světu, především k Velké Británii, jež mohly následně ovlivňovat jeho rozhodnutí na úrovni francouzsko-britské bilaterální spolupráce v době jeho *septennat*.

Bakalářská práce používá k zodpovězení položené otázky biografickou metodu³, která je v oboru mezinárodních vztahů využívána velmi zřídka.⁴ Nicméně záměr této

¹ Sedmiletý mandát prezidenta za Páté Francouzské republiky v letech 1958-2002.

² V případě přívlastku shodného použito příjmení Giscard v příslušném pádě.

³ Práce vychází z pojetí biografické metody od Johna W. Creswella, jež předpokládá, že biografický přístup vytváří komplexní a holistický obraz reality na základě studia různých typů textů a dokumentů (viz Creswell, „Quantitative Procedures“, 182).

práce spočívá v upozornění na jiný úhel pohledu mezinárodní spolupráce, jež není pouze výsledkem státních zájmů, ale zároveň je do jisté míry vytvářena osobními preferencemi jednotlivých státních aktérů, jež určují rys zahraniční politiky. Tuto skutečnost biografická metoda v rámci svého výzkumu zohledňuje.⁵ Životní dráha a vnitřní motivace tvoří součást každého člověka a tuto subjektivní stránku nelze od jednání aktéra zcela oddělit, a to ani v případě, jedná-li se o vysokého politika. V této souvislosti je zapotřebí zdůraznit, že výzkum se nezaměřuje na analýzu osobních preferencí VGE a jejich následné aplikování na francouzsko-britskou spolupráci v letech 1974-1981. Cílem bakalářské práce je upozornit na problematiku subjektivních prvků přítomných v zahraniční politice a demonstrovat ji na příkladu francouzsko-britské spolupráce v době *septennat* prezidenta VGE. Osobní dimenze mezinárodních vztahů a zahraniční politiky je v mnohých případech opomíjena, nicméně se jedná o její důležitou součást, která je přínosná pro komplexní pochopení mezinárodních vztahů. I přes to je ovšem biografický přístup mnohdy napadán z pohledu relevance jeho aplikace v mezinárodních studiích, a proto bude rozsáhlejší část této bakalářské práce věnována rozboru použití příslušné metodologie v rovině mezinárodních vztahů.

Bakalářská práce analyzuje danou problematiku na základě studia primární a sekundární literatury. Knihou, která určila základní rámec výzkumu, jsou paměti *Le Pouvoir et la Vie*⁶ napsané samotným VGE, v nichž popisuje vlastní působení v prezidentské funkci. Druhý klíčový primární zdroj představuje přepis rozhovoru⁷ francouzské novinářky Agathe Fourgnaud s VGE z roku 2001. Aktéři rozhovoru se zde vrací jak k rodinnému zázemí bývalého prezidenta, tak k jeho vnitřní i zahraniční politice v letech 1974-1981. Mezi primárními prameny jsou také zastoupeny archivní materiály jako korespondence mezi politiky či přepis konverzace mezi VGE a Margaret Thatcherovou. Nechybí ani státní projevy VGE či dobové videozáznamy věnující se tématu francouzsko-britské spolupráce. Doplňujícím zdrojem je, mimo jiné, rozhovor⁸ s bývalým francouzským profesorem novodobé historie a krátkodobým spolupracovníkem bývalého prezidenta v roce 2004, Alexandrem Pajonem. Mezi

⁴ Příkladem použití biografické metody v mezinárodních vztazích je článek Kevina Theakstona „Comparative Biography and Leadership in Whitehall“ a článek Roberta Dalleka „Lyndon Johnson and Vietnam: The Making of a Tragedy“.

⁵ Ondřej Horký a Eliška Tomalová, „Biografie“, in *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*, ed. Petr Drulák a kol. (Praha: Portál, 2008).

⁶ Valéry Giscard d'Estaing, *Le Pouvoir et la Vie* (Montrouge: Companie, 1988).

⁷ Agathe Fourgnaud, *Valéry Giscard d'Estaing: Entretiens* (Paris: Flammarion, 2001).

⁸ Alexandre Pajon (Zástupce ředitelky Francouzského institutu v Praze). Osobní rozhovor s autorkou, 15. února 2016.

zásadní knihy sekundární literatury patří především biografie VGE napsané jinými autory. Z tohoto pohledu je stěžejním dílem kniha od Jeana Bothorela *Un si jeune président...*⁹ a biografie „*L'Autre Giscard*“¹⁰ od Charlese Hargrova. Bakalářská práce se také opírá o souborné publikace francouzsko-britských vztahů, aby bylo možné zasadit výzkum do kontextu, k čemuž slouží především kniha *France and Britain, 1940-1994: The Long Separation*¹¹ od Philipa Michaela Hetta Bella.

Použitá literatura pochází jak z frankofonního, tak anglofonního prostředí ve snaze vytvořit komplexní pohled na osobu VGE v rámci bilaterálních vztahů mezi Francií a Velkou Británií. Například dvě biografie, o které se práce opírá, pochází jak od francouzského novináře a spisovatele Jeana Bothorela, tak reportéra a korespondenta britského deníku *Times*, Charlese Hargrova. Ten sice dlouhodobě působil ve Francii, avšak původem pocházel z Britských ostrovů. Také v primárních zdrojích jsou zastoupeny proslovy jak francouzského prezidenta, tak britských předsedů vlád v letech 1974-1981, či projev britského velvyslance působícího v dané době v Paříži.

Bakalářská práce je členěna do tří kapitol. V první části je představena zahraniční politika směrem ke Spojenému království za předchozích gaullistických prezidentů Páté Francouzské republiky, tedy za Charlese de Gaulla a následně George Pompidoua. Kontext zahraniční politiky za prezidentů Páté republiky před VGE je pro tuto práci zásadní kvůli ilustraci změny ve francouzsko-britské bilaterální spolupráci, jež (pokud vskutku) nastala po zvolení VGE do funkce prezidenta. Z důvodu klíčového významu kontextu zahraniční politiky za de Gaulla a Pompidoua je této skutečnosti v rámci práce věnován větší prostor. První kapitola také shrnuje zahraniční politiku samotného VGE směrem k Londýnu, která byla charakteristická vstřícnější rétorikou a zlepšením komunikace mezi hlavními státními představiteli Paříže a Londýna. Důkazem tohoto posunu může být zavedení každoročních francouzsko-britských summitů, jejichž tradice se mezi francouzským prezidentem a britským premiérem dodržuje dodnes.

Druhá, nejrozsáhlejší, kapitola se zabývá osobním přístupem budoucího prezidenta k anglosaskému světu. Tato část zkoumá rodinné prostředí, které na VGE působilo od útlého věku, a rodinné příslušníky, kteří do značné míry ovlivnili jeho pohled na svět. Nadále se kapitola zabývá rodinnými tradicemi, jež měly spojitost

⁹ Jean Bothorel, *Un si jeune président...* (Paris: Grasset, 1995).

¹⁰ Charles Hargrove, „*L'Autre Giscard*“: *Valéry Giscard d'Estaing vu par un anglais* (Paris: Les Editions J.A., 1981).

¹¹ Philip Michael Hett Bell, *France and Britain, 1940-1994: The Long Separation* (London: Longman, 1997).

s britskou kulturou. V tomto ohledu hrál velkou roli dědeček Jacques Bardoux, který velmi obdivoval anglickou kulturu a společnost a do rodinného kruhu přinášel mnohé britské zvyky. Následně práce analyzuje, jak se VGE nechal inspirovat anglosaským světem, z nějž čerpal mnohé své ideály a vzory. VGE také vyrůstal v době, kdy mladá generace pohlížela na anglosaský svět s obdivem, protože Spojené státy americké (dále jen USA) v té době představovaly model pro ostatní země. Byla to totiž americká vojska, která na konci druhé světové války osvobodila okupovanou Francii, a po válce se USA staly garantem světového míru. Veškeré zmíněné události, které mohly ovlivnit přístup budoucího prezidenta k Velké Británii jakožto části anglosaského světa, jsou analyzovány v druhé kapitole.

Poslední část práce se zaměřuje na jinou stránku francouzsko-britské spolupráce, tedy osobní a následně i profesionální vztahy VGE s jednotlivými britskými premiéry. Prvním britským státníkem, s nímž přišel VGE do kontaktu jako prezident Francie, se stal labouristický předseda vlády Harold Wilson, s nímž bylo obtížné najít společnou řeč. Wilson totiž lpěl na speciálním vztahu s USA a na britských vazbách k *Commonwealthu* a Evropu nevnímal jako klíčového partnera pro Británii. V roce 1976 vystřídal Wilsona ve funkci premiéra James Callaghan. Spolupráce mezi ním a VGE byla založena na dobrých osobních vztazích a na vzájemném porozumění, což vedlo k prohloubení bilaterální spolupráce zemí, včetně zavedení každoročních summitů. Po britských parlamentních volbách v roce 1979 však byla do čela vlády zvolena konzervativní premiérka Margaret Thatcherová, která se v prvních letech svého mandátu orientovala zejména na domácí situaci. Na evropské úrovni se prezentovala jako euroskeptická politička, jež si kladla za cíl především vyřešit otázku britského příspěvku do evropského rozpočtu. Její negativní přístup k evropské integraci ovlivnil i francouzsko-britské vztahy, poněvadž stanovisko Británie k Evropskému hospodářskému společenství (dále jen EHS) do velké míry určovalo vzájemnou spolupráci Paříže a Londýna.

1 Biografická metoda a literatura

Biografická metoda představuje jeden z mnoha základních přístupů kvalitativního výzkumu. V sociologii se jedná o relativně hojně využívanou metodu, v mezinárodních vztazích již tolik ne, a často bývá jako výzkumná metodologie na úrovni mezinárodní politiky zpochybňována. Proto se tato část bakalářské práce zaměří teoreticky i prakticky na přínos, ale zároveň i na úskalí biografické metody v rovině mezinárodních vztahů, jež budou dokresleny konkrétní aplikací přístupu v této studii.

Účelem práce je mezinárodní vztahy a historické okolnosti 70. let, jež se odehrály mezi Francií a Spojeným královstvím, obohatit o jinou perspektivu, než s jakou se tradičně v politologii a mezinárodních vztazích lze setkat. Jedná se o biografický přístup k zahraniční politice VGE k Velké Británii, jenž by měl napomoci doplnit pohled na *septennat* francouzského prezidenta o novou rovinu, opomíjenou i ve frankofonním akademickém prostředí. Osobní perspektiva a přesvědčení politických aktérů jsou ve výzkumech do velké míry zanedbávány, avšak i ve vysoké politice mohou hrát klíčovou roli. Dobrým příkladem může být zahraniční politika Francie k USA a Velké Británii v letech 1958-1969, kdy funkci prezidenta Francouzské republiky vykonával Charles de Gaulle.

Profesor ekonomie Jesse M. Shapiro například konstatuje, že skutečnost není nikdy dána jako celek a mnohdy je vnímána bez určitých aspektů, které bývají často zanedbávány i v akademických výzkumech. Slovy amerického ekonomy: „...mikrostruktury sice nevysvětlují makrostruktury, avšak do jisté míry mikrostrukturálního události ovlivňují a vytváří jejich charakter dění.“¹² V rovině této bakalářské práce je možné vysvětlení profesora Shapiroa aplikovat následovně: makrostruktury jsou představovány jednotlivými politickými kroky VGE vůči Velké Británii (zavedení každoročních setkání, nový rozměr bilaterálních vztahů v rámci EHS...) a mikrostrukturální dimenze je přítomna v osobním přístupu a ve vnímání anglosaského světa z pohledu VGE. Z toho vyplývá, že lidské aktivity (tedy i jednání státních představitelů) nelze redukovat na objektivní činnost, ale je zapotřebí respektovat i jejich subjektivní stránku.¹³ Až propojením těchto dvou pohledů lze získat komplexní obraz o zkoumaném jevu. Navíc s důrazem na individuální bytosti a subjektivní stránku jednání lze propojit názory člověka s širšími souvislostmi, které

¹² Zdeněk Konopásek, „Text a textualita v sociálních vědách: Část první - teoretické motivace“, *Biograf*, č. 7 (1996), <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=703> (staženo 10. 2. 2016).

mohou být klíčové pro pochopení některých aspektů. Zároveň je zapotřebí zdůraznit, že lidé si neuvědomují, že biografie má zásadní vliv na jejich aktivity, tedy jak vnímají, reagují a vyhodnocují situace a to i v historickém sledu událostí.¹⁴

Biografická metoda sice poskytuje nezávazné závěry, avšak přispívá k získání jemných nuancí, k osvětlení slepých míst dané problematiky a k vysvětlení zkoumaného jevu v celé své složitosti, která dosud nebyla jinými metodologiemi zohledněna. Ambicí biografického přístupu není zobecnit získané informace a aplikovat je na další případy, ale propojit životní zkušenost jedince do kontextu širších (v tomto případě historických) struktur a souvislostí.¹⁵ Biografický přínos v sobě však skrývá mnohá úskalí, mezi něž patří slabá empirická základna zdrojů, jež tvoří tzv. biografický materiál častokrát zaznamenaný subjektivním pohledem.¹⁶ Jedná se o dopisy, deníky, autobiografie, paměti, audiovizuální materiály či biografie napsané jinými autory než zkoumaný jedinec, které v sobě však již ukrývají zaujatý pohled autora. Z tohoto důvodu má bakalářské práce za cíl opírat se o zdroje různorodého charakteru, aby se co nejvíce vyloučila možnost subjektivní perspektivy.¹⁷ Mezi klíčové zdroje biografických prací se řadí rozhovor, který je v bakalářské práci zastoupen rozhovorem¹⁸ s krátkodobým spolupracovníkem VGE v roce 2004, Alexandrem Pajonem, jenž se zároveň celý svůj profesní život pohybuje v mezinárodních vztazích a francouzské zahraniční politice. V této práci se rozhovor řadí mezi doplňující zdroje obohacující pohled na osobní vztah VGE ke Spojenému království. Základní rámec výzkumu určila především kniha *Le Pouvoir et la Vie*¹⁹, tedy paměti samotného VGE, a následně přepis rozhovoru²⁰ s bývalým prezidentem od Agathy Fournaudové. Mezi klíčovými prameny jsou zastoupeny biografie VGE jak od frankofonních (kniha Jeana Bothorela *Un si jeune président...*²¹), tak i od anglofonních autorů („*L'Autre Giscard*“²² od Charlese Hargrova).

¹³ Konopásek, „Text a textualita v sociálních vědách: Část první - teoretické motivace“.

¹⁴ Joanna Bornat, Prue Chamberlayne a Tom Wengraf, *The Turn to Biographical Methods in Social Science: comparative issues and examples* (London: Routledge, 2000), 8, 42.

¹⁵ Horký a Tomalová, „Biografie“, 201, 247.

¹⁶ Jan Hendl, „Základní přístupy kvalitativního výzkumu: Biografický výzkum“, in *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*, ed. Jan Hendl (Praha: Portál, 2008), 128-129.

¹⁷ John W. Creswell, „Qualitative Procedures“, in *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*, ed. John W. Creswell (Los Angeles: SAGE Publications, 2014), 181.

¹⁸ Rozhovor s Alexandrem Pajonem.

¹⁹ Giscard d'Estaing, *Le Pouvoir et la Vie*.

²⁰ Fournaud, *Valéry Giscard d'Estaing*.

²¹ Bothorel, *Un si jeune président...*

²² Hargrove, „*L'Autre Giscard*“.

Největší riziko v rámci biografického výzkumu mezinárodních vztahů spočívá v nahlížení na historické události s odstupem času, kdy se jednotlivé kroky zkoumaného jedince mohou zdát logicky navazující právě proto, že historii vnímáme ze současného úhlu pohledu a známe následující sled dějin. Nicméně kroky mohly mít jiné příčiny, než jak jsou chápány dnes. Aktéři především nevěděli, co se doopravdy stane, a tak badatelův pohled nejde automaticky považovat za pravdivý. Také je zapotřebí mít na vědomí, že biografická metoda se potýká s problémem reflexivity. Sám autor je součástí výzkumu a analyzuje měkká data, jež už v sobě obsahují subjektivní pohledy akademiků či zkoumané osoby. Z tohoto důvodu je potřeba co největší minimalizace subjektivity pomocí analýzy různých zdrojů a dat a dosáhnout tak dostatečné solidnosti výzkumu.²³ Mimo jiné je také zapotřebí zajistit věrohodnost získaných informací. Jedním z možných přístupů jak pravosti dat dosáhnout je hledat odlišné perspektivy, z nichž je reálný život složen. Díky zohlednění veškerých úhlů pohledu na danou problematiku jsou ve výzkumu představeny i poznatky, které doplňují diskuzi na dané téma i o jiná hlediska a vylučují tak jednostrannost studie.²⁴

Biografická metoda se v mezinárodních vztazích používá relativně málo, nicméně akademici se shodují, že je schopná přinést nové poznatky a perspektivu zohledňující prvky, jež jinými přístupy získat nelze. I přes zmíněná úskalí metodologie dokáže biografický přístup odhalit mikrostruktury, jež mají vliv na historické události a přístup politiků ve státní a zahraniční politice. Pro dobrou ilustraci výsledků výzkumu je však v rámci této práce zapotřebí věnovat větší prostor francouzsko-britským bilaterálním vztahům za přecházejících prezidentů Páté Francouzské republiky, tedy za de Gaulla a Pompidoua.

2 Nová dimenze bilaterálních vztahů

Francie a Spojené království mezi sebou tradičně soupeřily a byly považovány za historické rivaly od dob stoleté války, přes americkou válku o nezávislost, v níž Francie stála po boku USA, po koloniální rozepře na konci 19. století. Jejich vztah se v novodobé historii vyhrotil především v době, kdy v čele Páté Francouzské republiky stál Charles de Gaulle, jenž v roce 1963 a poté 1967 odmítl schválit britské přihlášky do EHS. Zlom v této rovině nastal až s de Gaullovým nástupcem Georgem Pompidouem, který s Británií zahájil přístupová jednání, a Spojené království se roku 1973 stalo

²³ Zdeněk Konopásek, „Text a textualita v sociálních vědách: Část třetí – reflexivní impuls“, *Biograf*, č. 9 (1996), <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=902> (staženo 13. 2. 2016).

právoplatným členem EHS. Tento krok předznamenal nový rozměr francouzsko-britské spolupráce, kterou lze poprvé pozorovat v době *septennat* VGE.

2.1 Francie a Velká Británie za předchozích prezidentů Páté republiky

V roce 1958 vznikla Pátá Francouzská republika v čele s generálem de Gaullem, kterého v roce 1969 vystřídal ve funkci Pompidou. Následující část práce se bude stručně věnovat osobním názorům a přístupu de Gaulla a Pompidoua k anglosaskému světu, protože i u těchto osob použitá metodologie předpokládá, že jejich zahraniční politika byla částečně utvářena osobními preferencemi a vnitřní motivací. Navíc období 1958-1973 předcházelo *septennat* VGE a z důvodu pozdějšího výzkumu je zapotřebí se věnovat delšímu kontextu událostí před rokem 1974.

Mandát de Gaulla byl velmi specifický v mnoha ohledech. Jeden z nejzásadnějších faktorů jeho politiky spočíval v generálově přístupu k anglosaským zemím. Jeho osobní percepcie USA a Velké Británie byla způsobena vlivem mnohých událostí v průběhu jeho životní dráhy. První důvod pocházel z období druhé světové války, kdy de Gaulle působil v Londýně v čele francouzské exilové vlády, a jak Winston Churchill, tak Franklin Delano Roosevelt ho nejdříve nepodporovali a následně s ním spolupracovali pouze proto, že to bylo nevyhnutelné. Druhý faktor spočíval v generálově přesvědčení, že Evropa (potažmo EHS) by neměla být závislá na USA. Udržet USA mimo EHS pro něj představovalo životně důležitou otázku, protože evropskou integraci bral jako „prostředek, aby se Francie stala tím, čím nemohla být od dob Waterloo, první zemí na světě.“²⁵ Tento cíl byl z jeho pohledu ohrožen v roce 1961, kdy Velká Británie podala přihlášku do EHS, již de Gaulle o dva roky později vetoval. Spojené království, podle jeho názoru, představovalo zemi natolik spojenou s USA (příkladem může být britská jaderná politika odkázaná na USA), že se ani nedalo Britské ostrovy považovat za nezávislý stát a jeho včleněním do struktur EHS by se celá Evropa změnila a přestala by být samostatná. Tento hlavní důvod veta podporoval de Gaulle dalšími argumenty. Britská ekonomika totiž nebyla dle francouzského prezidenta připravena postavit se po boku ekonomik „šestky“. Generál také argumentoval velkou odlišností Londýna od ostatních členských států svými

²⁴ Creswell, „Qualitative Procedures“, 192.

²⁵ Philip Malcolm Waller Thody, „Valéry Giscard d'Estaing: The ambitious nephew“, in *The Fifth French Republic: Presidents, Politics, Personalities*, ed. Philip Malcolm Waller Thody (Londýn: Routledge, 1998), 23.

svébytnými zvyky, tradicemi a silnými vazbami na *Commonwealth*.²⁶ Postoj de Gaulla vystihl britský premiér Harold Macmillan, jenž v roce 1961 řekl Johnu F. Kennedymu: „De Gaulle chce pro Francii uznání supervelmoci, nejméně stejné úrovně jako Británie. Pokud bude pokračovat dominance Anglosasů, nebude s Británií jednat jako s evropskou zemí, ale jako s blízkým partnerem Ameriky...“²⁷

Druhá britská přihláška do EHS byla v roce 1967 opět zamítnuta. Dle generálových slov se situace oproti začátku 60. let skoro v žádném ohledu nezměnila. Británie totiž „stále není opravdovou evropskou zemí a jednala by jako americký trojský kůň.“²⁸ I když britský premiér Wilson zásadně změnil rétoriku a slevil ze svých požadavků ohledně vstupu do evropských integračních struktur, de Gaulle chtěl jednoduše držet Spojené království mimo EHS. Když pak v roce 1969 vešla ve známost tzv. *Soames Affair*²⁹ bylo všem jasné, že pokud bude de Gaulle u moci, tak se postoj Francie vůči Velké Británii nezmění.³⁰

V roce 1969 se v čele Francouzské republiky ocitl gaullistický nástupce de Gaulla, Pompidou, který zahájil přístupová jednání s Londýnem do EHS, čímž předznamenal velkou změnu ve francouzské zahraniční politice. Nicméně Pompidou se nacházel v poněkud jiné mezinárodní situaci, než předtím de Gaulle. Za prvé mu jeho předchůdce vyjednal, že členská země EHS může podat veto v situaci v případě, že se jedná o klíčový aspekt pro daný stát. Za druhé byla během 60. let vyřešena pro Francii životně důležitá otázka, tedy financování Společné zemědělské politiky. A za třetí se poněkud změnila ekonomická situace ve světě. Francouzská ekonomika byla totiž otřesená vnitropolitickými událostmi roku 1968, což se ale minimálně dotklo ekonomiky Spolkové republiky Německo (dále jen SRN), která měla na konci 60. let ekonomicky navrch. Vstup Velké Británie do struktur EHS by tak mohl znamenat alespoň částečnou protiváhu německé ekonomice v západní Evropě.³¹ Navíc britská ekonomika oslabilo ještě o něco více než předtím a tím se pro tu francouzskou stala minimální hrozbou. Spíše naopak, britský trh by byl otevřenější pro francouzský

²⁶ Bell, *France and Britain*, 175-6, 189, 196.

²⁷ *Ibid.*, 179.

²⁸ *Ibid.*, 210.

²⁹ Soukromý rozhovor De Gaulla a britského velvyslance Soamese v Paříži, kdy generál naznačil, že při překonání ekonomických rozdílů mezi Francií a Británií by byl ochoten přijmout Británii jako členu EHS. Velvyslanec se k tomu později veřejně vyjádřil, což francouzského prezidenta rozčílilo, neboť to bral jako důvěryhodný rozhovor. To vedlo k ještě většímu ochlazení francouzsko-britských vztahů (viz Bell, 1997, 214-215).

³⁰ Bell, *France and Britain*, 210-11, 217.

³¹ *Ibid.*, 219, 222.

export.³² Zároveň i slabší partner by mohl Francii pomoci vyrovnat německou ekonomickou dominanci v EHS.

Do ještě nedávné doby sice Francouzi vnímali Brity jako své nepřátele, ale kvůli zjevnému britskému ekonomickému úpadku viděli, že z ostrovní velmoci již nemusí mít strach a mohou situaci využít ve spolupráci. Pompidou si navíc uvědomoval, že není schopen udržet stejně vyhraněnou a negativní rétoriku směrem ke Spojenému království jako de Gaulle, protože mu chybělo charisma a odhodlání jeho předchůdce. Zároveň bral v úvahu ekonomický pragmatismus (nutno si uvědomit, že v letech 1954-1958 působil jako ředitel Rothschildovy banky) a provázanost států, díky kterým by byl vstup Velké Británie do EHS pro Francii výhodný. A ačkoliv je Pompidou považován za pravého gaullistického nástupce de Gaulla, byl přece jen představitelem mladší generace, což mělo dozajista vliv na Pompidouův postoj k modernitě, která v této době přicházela především z USA.³³ Z toho vyplývá, že Pompidou nepřistupoval k USA jako k zemi, jejíž vliv je pro Francii životně nebezpečný a naopak vnímal, že, pokud se chce Francie vyrovnat síle USA na mezinárodní scéně, měla by být otevřenější nejmodernější společnosti světa, kterou USA představovaly.

Z výše zmíněného je patrné, že vstup Spojeného království do evropských integračních struktur byl důsledek změny mezinárodní situace, v rámci které začalo být britské členství v EHS pro Francii výhodné. Navíc Pompidou se nenacházel ve stejném autoritativním postavení jako de Gaulle a současně nebral politiku svého předchůdce v tomto ohledu jako udržitelnou. I přes to, že Pompidou měl k anglosaskému světu dozajista lepší vztah než generál, nelze změnu zahraniční politiky směrem k Britům vnímat pouze jako následek pozitivního vztahu k anglofonnímu světu. Jedná se spíše o výsledek pragmatického ekonomického přístupu a jiného vnímání světa, protože Pompidou byl zástupcem mladší generace než přecházející francouzský prezident.³⁴

Při zhodnocení zahraniční politiky de Gaulla a Pompidoua směrem k Velké Británii je nutno podtrhnout fakt, že de Gaulle nijak neskrýval svou nevoli k anglosaskému světu. Tento osobní přístup se nejvíce odrazil v reakci na dvě britské přihlášky do EHS. Až Pompidou nastolil vůči Spojenému království vstřícnější rétoriku. Pozitivnější přístup k Británii byl však do velké míry ovlivněn změnou ekonomické situace v Evropě, v níž Spojené království mohlo Francii pomoci vytvořit uvnitř EHS

³² Thody, „Valéry Giscard d'Estaing“, 63.

³³ Rozhovor s Alexandrem Pajonem.

³⁴ Ibid.

protiváhu silné SRN. Vnitřní motivace Pompidoua tedy stála poněkud stranou, jelikož musel v zahraniční politice reagovat především na ekonomickou pozici Francie a na silně negativní diskurz svého předchůdce k Velké Británii, jenž nebyl do budoucna udržitelný. Nicméně nelze popřít, že Pompidou stál u zrodu nové dimenze francouzsko-britských bilaterálních vztahů vznikající vstupem Británie do EHS v roce 1973, která se následně začala rozvíjet v době *septennat* VGE.

2.2 VGE a Velká Británie

VGE byl zvolen prezidentem Francouzské republiky v roce 1974 a funkci vykonával do roku 1981. Jednalo se o prvního představitele prezidenta Páté Francouzské republiky, který nepatřil mezi politiky gaullistického politického proudu. VGE se řadí mezi středopravicové politiky. Před zvolením prezidentem Francie byl známý především díky vykonávání funkce ministra financí jak na začátku 60. let, tak po celou dobu mandátu prezidenta Pompidoua. Prezidentem se stal ve svých 48 letech, což jen dokazuje, že se do čela Francouzské republiky postavil představitel nové mladé politické generace.³⁵

Cíle francouzské zahraniční politiky se však za VGE oproti jeho gaullistickým předchůdcům zásadně nezměnily. I VGE totiž podporoval doktrínu založenou na národní samostatnosti a na vývoji silné obrany, aby se Francie dokázala případnému protivníkovi ubránit sama.³⁶ Co se týče postavení Francie v EHS, tak i zde se jeho vize shodovaly s názory de Gaulla, neboť jeho představa byla následující: „Role Francie v Evropě zůstane v takové podobě jako si přáli francouzští velikáni, od Karla Velikého po Ludvíka XVI. a od Napoleona po de Gaulla.“³⁷ Kde tedy nastala v zahraniční politice Francie změna, pokud tedy vůbec nějaká nastala?

Zásadní rozdíl mezi předchůdci VGE a jím samotným spočíval v diskurzu a přístupu ke svým partnerům. VGE dokázal jednat velmi diplomaticky a celá jeho politika se navenek jevila mnohem vstřícněji než za předchozích prezidentů, především v době de Gaulla. Tato změna stylu a diskurzu Francie v zahraniční politice překvapila i amerického ministra zahraničních věcí, Henryho Kissingera.³⁸ Obměnu na postu francouzského prezidenta viděl pozitivně i britský velvyslanec v Paříži Sir Nicholas Henderson, poněvadž VGE, podle jeho slov, nebyl vychován v gaullistické ideologii,

³⁵ Rozhovor s Alexandrem Pajonem.

³⁶ Hargrove, „*L'Autre Giscard*“, 190.

³⁷ Bell, *France and Britain*, 236.

³⁸ Hargrove, „*L'Autre Giscard*“, 187.

ani nebyl nikdy členem gaullistické politické strany. Navíc se nenacházel v prostředí, které by jej donutilo vnímat Velkou Británii jako zemi, jejíž veškeré kroky vedou špatným směrem, což byl právě případ de Gaulla.³⁹ Proto si od nového prezidenta i britský velvyslanec v Paříži sliboval pozitivní posun ve francouzsko-britských vztazích.

Je zapotřebí se podívat, jakým způsobem VGE přistupoval ke Spojenému království ve své zahraniční politice, protože to byl první francouzský prezident, který se s francouzským historickým rivalem setkal jako s partnerem na platformě EHS. Tato skutečnost představuje novou dimenzi mezinárodních vztahů reálně přítomnou i na úrovni francouzsko-britské bilaterální spolupráci. Avšak i přes to, že VGE přistupoval k anglosaskému světu s mnohem větší otevřeností, než jeho předchůdci, nemůžeme v 70. letech mluvit o srdečném přátelství mezi státními představiteli. První příčinou takového vztahu byla britská nezkušenost v EHS a především fakt, že britští představitelé si nedokázali ujasnit, jakou pozici v EHS by měla jejich země hrát. To bylo způsobeno především tím, že britští politici byli z EHS stále poněkud na rozpacích, protože velká část z nich nechtěla navázat tak blízké vztahy s kontinentální Evropou a stále se upínala k vazbám na *Commonwealth* a *special relationship* s USA.⁴⁰ To byl případ i labouristického premiéra Wilsona. Navíc Británie se v té době nacházela v těžké ekonomické i politické krizi a okolní státy věřily tomu, že se Spojené království pohybuje na hranici úpadku velmoci.⁴¹

Kvůli zmíněným důvodům se ostatním aktérům na mezinárodní scéně jevila britská politika v EHS jako nejistá a částečně diskontinuální a to především kvůli různorodému postoji britských premiérů k evropské integraci, kterých se ve funkci předsedy vlády v letech 1974-1981 vystříдалo hned několik. Oproti západoněmecké a francouzské ekonomice vykazovala ta britská znaky ekonomiky o 15 let pozadu. Ve stejné době byla také oslabována prestiž a autorita britského parlamentu a Británie se jevila zcela závislá na USA a částečně i na Evropě. Z tohoto důvodu Velká Británie nejspíš ani nemohla počítat s tím, že by se mohla zcela vyrovnat Francii a SRN, jež spolu tvořily tzv. francouzsko-německý motor evropské integrace. Politický a ekonomický úpadek byl také důvodem, proč britský velvyslanec v Paříži o francouzském prezidentovi získal dojem, že v bilaterálních vztazích jejich států VGE

³⁹ Foreign & Commonwealth Office, „Seminar: The Paris Embassy: British Ambassadors and Anglo-French Relations 1944-79“, in *The History, Pole and Function of the Paris Embassy*, ed. MD Kandiah, (London: King's College London, 2014), 23,

https://issuu.com/fcohistorians/docs/the_history_role_and_functions_of_ (staženo 4. 3. 2016).

⁴⁰ Bell, *France and Britain*, 236.

věří, že: „...dlouholetý konkurenční boj mezi Francií a Velkou Británií skončil vítězstvím Francie.“⁴² Druhá příčina spočívala v tzv. *renegotiation*, tedy v obnovení jednání o přístupových podmínkách Spojeného království do struktur EHS. V následujících letech se k těmto faktorům přidaly i komplikace ohledně zámořského příspěvku do společného rozpočtu.⁴³

V kontextu veškerých zmíněných událostí dospěl VGE k názoru, že Londýn se z vedení EHS distancoval sám a první britské kroky v evropské integraci vytvořily mezi státními představiteli dojem rivality.⁴⁴ I přes zmíněné okolnosti se francouzský prezident k druhému břehu La Manche nechoval s předsudky a snažil se s novým členem EHS spolupracovat. O tomto postoji svědčí i zavedení každoročních bilaterálních summitů, o jejichž počátek se zasloužil právě VGE, a první francouzsko-britská schůze této dimenze se uskutečnila v roce 1976. O změně přístupu Francie v rámci EHS vypovídá i citace Jeana Monneta, jednoho ze zakladatelů Evropských společenství, pronesená v roce 1977 směrem k VGE: „...viděl jsem, že jste pochopil nezbytné. Ano, pochopil jste, že Francie je příliš malá na to, aby vyřešila všechny své problémy sama.“⁴⁵

I přes nesrovnalosti ve francouzsko-britských vztazích vnímal VGE Velkou Británii pozitivně. Pro ilustraci tohoto tvrzení je zapotřebí se zmínit, jakým způsobem se nechal z anglosaského světa inspirovat. VGE obdivoval například britský parlament, jenž, podle jeho názoru, dokáže lépe kontrolovat výkonnou moc, než je tomu v jeho vlastní zemi. Poslanci jsou také schopni vést dialog mezi občany a vládou, což ve Francii postrádal. Zároveň obdivoval britský politický systém, kdy se u moci střídají dvě mainstreamové strany, které však mají podobný pohled na základní společenské otázky a tím je zajištěna kontinuita vývoje země.⁴⁶

Jelikož VGE obdivoval britskou parlamentní demokracii, snažil se alespoň částečně některé její praktiky přenést do francouzského prostředí. Ve vládním rozhodovacím procesu zavedl nový postup: když nastane problém, který je zapotřebí vyřešit, nejdříve se sejde premiér a ministři, jež s danou problematikou mají co dočinění. Následně se zorganizuje debata externích odborníků a až poté se řešení přesune na úroveň samotné vlády. Podobný systém totiž fungoval ve Spojeném

⁴¹ Rozhovor s Alexandrem Pajonem.

⁴² Bell, *France and Britain*, 180.

⁴³ *Ibid.*, 98, 227, 256-7.

⁴⁴ Hargrove, „*L'Autre Giscard*“, 198.

⁴⁵ Giscard d'Estaing, *Le Pouvoir et la Vie*, 122.

království.⁴⁷ Prezident také věřil, že se ve Francii zavede po vzoru Británie tzv. *Junior ministr*.⁴⁸ VGE se jednoduše snažil, aby se Francouzi chovali podobně jako v anglosaských zemích a mimo jiné věřil, že se francouzská společnost postupně dokáže vyvinout ve společnost podobnou té v USA nebo ve Velké Británii. Mimoto se VGE nechal inspirovat i některými britskými zvyky. Podobně jako je tomu v Buckinghamském paláci, tak i on sám si nechal při reprezentativních ceremoniích servírovat jídlo jako první (de Gaulle naopak dostával jídlo jako poslední).⁴⁹ Po vzoru Londýna (jelikož jej považoval spolu s francouzskou metropolí za dvě hlavní města Evropy s nejvyšší kvalitou života) také provedl reformu týkající se vedení Paříže, jejíž prefekt měl být volen a nikoliv nominován.⁵⁰ Následně se zasadil o reformu veřejnoprávní televize ORTF (*Office de Radio Télévision Française*, dále jen ORTF), která znamenala první kroky k liberalizaci médií ve Francii, neboť právě ORTF byla dlouhodobě kontrolována a zásadně ovlivňována státem. Na základě reformy začala být ORTF zčásti spravována podle anglo-amerického stylu vysílání typu BBC. Kvůli veškerým výše zmíněným krokům, jež zásadně čerpaly inspiraci z anglosaského světa, byl francouzský prezident mnohokrát obviňován „za ničivé pronikání anglosaské kultury“ do Francie.⁵¹

VGE a jeho přístup k Velké Británii byl ve Francii považován za dosti kontroverzní. V době jeho *septennat* totiž nebyla francouzská zahraniční politika směrem k Velké Británii vždy viděna jako pozitivní. Navíc ekonomické rozdíly mezi zmíněnými zeměmi často vyvolávaly ve vzájemných vztazích neshody. Oproti tomu VGE zavedl mnohá opatření, včetně reformy ORTF a změny volení starosty Paříže, po vzoru britského politického a společenského systému. Současně doufal, že se francouzská společnost bude vyvíjet stejným způsobem jako společnosti anglosaské. Z politických kroků VGE je vidět, že středopravicový prezident opravdu zásadním způsobem změnil rétoriku směrem k druhému břehu La Manche a, i když jej angličtí představitelé ne vždy brali jako za probritského, většina obyvatel Francie naopak VGE viděla jako člověka s příliš kladným vztahem k anglosaskému světu. Nelze však popřít, že se vstupem Spojeného království do EHS nastala nová dimenze francouzsko-

⁴⁶ Hargrove, „*L'Autre Giscard*“, 158, 160-1.

⁴⁷ Giscard d'Estaing, *Le Pouvoir et la Vie*, 207.

⁴⁸ Junior ministr ve Velké Británii působí jako politický asistent, který se účastní politických jednání a debat a tímto jej doboví politici připravují na jeho budoucí kariéru (viz Giscard d'Estaing, 1988, 203).

⁴⁹ Hargrove, „*L'Autre Giscard*“, 98, 100, 112.

⁵⁰ Fourgnaud, *Valéry Giscard d'Estaing*, 157.

⁵¹ Thody, „Valéry Giscard d'Estaing“, 79-80.

britských vztahů, které byly prohloubeny v roce 1976 iniciativou francouzského prezidenta nastolit každoroční summity mezi Paříží a Londýnem.

3 Rodinné zázemí a tradice

Následující část bakalářské práce se v rámci vztahu budoucího prezidenta VGE k Velké Británii a francouzské zahraniční politiky k novému členovi EHS bude věnovat vztahům členů jeho rodiny k anglosaskému světu, jež mohly vnímání VGE do budoucna ať už vědomě, nebo nevědomě ovlivnit.

V první řadě se tato kapitola zaměří na dědečka z matčiny strany, Jacquese Bardouxa. Bardoux se zajímal se o anglickou literaturu a byl fascinován britskou kulturou. Část svých studií dokonce absolvoval na univerzitě v Oxfordu. Nutno podotknout, že vřelý vztah Bardouxa k Velké Británii se promítal i do jeho soukromého života. Mezi jeho zálibami nesměl chybět tenis, sport původem z Anglie, který se ve Francii začal rozmáhat až na konci 19. století. Bydlel v domku postaveném v anglickém stylu, dodržoval tradiční britský *tea-time* rituál a u svých dětí kladl velký důraz na výuku anglického jazyka. Také je zapotřebí dodat, že dědeček budoucího prezidenta se angažoval ve francouzské politice a za vzor dobře fungujícího politického systému považoval britskou parlamentní demokracii, jejíž některé prvky by rád aplikoval i na Francouzskou republiku. Navíc francouzsko-britská spolupráce pro Bardouxa představovala jedinou garanci evropského míru.⁵²

Giscardova matka byla anglofonní výchovou svého otce do jisté míry ovlivněna. Současně vyrůstala v době, kdy britská kultura začala být ve Francii atraktivní a obě země se dostávaly do kontaktu především díky rozmachu turismu, kdy se Francie stala oblíbenou destinací turistů z Británie. Francouzská společnost na tento trend reagovala větší otevřeností směrem k Britským ostrovům a již od 70. let 19. století se mezi Francouzi šířila touha poznat anglofonní svět.⁵³ May Bardouxová strávila část svého života v Anglii a angličtina jí tedy nebyla cizí, dokonce dostala i anglické křestní jméno May. Avšak, i přes otcovu výchovu kladla pro své děti důraz na výuku německého jazyka a její syn Valéry anglicky neuměl, dokud neodjel z vlastní iniciativy do USA. Také je zapotřebí zmínit, že May Bardouxová zůstala za druhé světové války v kontaktu se svými kamarádkami v Londýně a nebyl den, kdy by opomněla poslouchat vysílání

⁵² Bothorel, *Un si jeune président...*, 20, 24, 40.

⁵³ Rozhovor s Alexandrem Pajonem.

BBC.⁵⁴ To však nelze vyloženě přičítat její náklonosti k britské kultuře, jelikož kanál BBC byl v době okupace Francie používán k vysílání francouzskou exilovou vládou v čele s de Gaullem. May Bardouxová tedy vyrůstala v rodině, kde byla náklonnost ke Spojenému království značná, a zároveň se francouzská a britská společnost v době jejího dospívání začaly prolínat a vzájemně se ovlivňovat. Avšak vztah matky budoucího prezidenta Francouzské republiky k anglofonnímu prostředí nebyl tak vstřícný jako u jejího otce.

Giscardův otec a celkově jeho strana rodiny neměla k ostrovní evropské velmoci tak specifický vztah, jako tomu bylo u rodiny Giscardovy matky. Nicméně tato rodinná větev do života třetího prezidenta Páté republiky přinesla poněkud jiné názory a pohled na svět. Edmond Giscard d'Estaing, Giscardův otec, se považoval za silně proevropského muže a příznivce monarchistického státního zřízení. Zároveň se profesionálně věnoval evropské integraci z ekonomické a monetární perspektivy, na které jeho syn částečně navázal.⁵⁵ VGE také zásadně podporoval a podporuje i doposud evropskou integraci. Mimo jiné mu byl v době jeho *septennat* přisuzován monarchistický styl vládnutí, což je možné interpretovat jako odkaz na otcovy názory.⁵⁶ Je nemožné změřit, do jaké míry názory a vazby předků, rodinné zvyky a zázemí formovaly samotnou osobnost VGE. Avšak v jednotlivých krocích budoucího prezidenta lze najít příklady, kde se dají mezi těmito dvěma proměnnými vypořádat jisté souvislosti.

Alexandre Pajon rovněž dodává, že v první polovině 20. století bylo ve Francii běžné, že se společensky vysoce postavené rodiny snažily napodobit britský způsob života, jelikož jej považovaly za vzor vysoké buržoazie.⁵⁷ Rodina Edmonda Giscarda d'Estaing se mezi tuto společenskou vrstvu řadila, o čemž svědčí i to, že se otec rodiny zasloužil o používání šlechtického přízviska *d'Estaing*. Z tohoto pohledu je zajímavé, že Charles Hargrove ve své knize zmiňuje, že, když VGE něco rozčílilo, tak kolegové jeho chování popisovali velmi „britsky“, poněvadž ve Francii na podobné reakce u lidí nebyli zvyklí. Podle nich totiž kladl velký důraz na sebekontrolu svých emocí, snažil se nedávat najevo city a i přes rozčílení se choval důstojně.⁵⁸ Z dnešního pohledu se tento

⁵⁴ Bothorel, *Un si jeune président...*, 41, 64.

⁵⁵ Fourgnaud, *Valéry Giscard d'Estaing*, 62.

⁵⁶ Bothorel, *Un si jeune président...*, 58, 79.

⁵⁷ Rozhovor s Alexandrem Pajonem.

⁵⁸ Hargrove, „*L'Autre Giscard*“, 44.

postřeh může jevit jako drobnost, nicméně v dané době byla i taková maličkost vnímána jako něco netradičního.

Matka May u svých dětí sice netrvala na výuce anglického jazyka, jako její otec, ale i přes to její děti s angličtinou do styku přišly. Budoucí prezident totiž podle svých vzpomínek se sourozenci jako malý některá francouzská slova vyslovoval s anglickou výslovností, například „tí“ pro francouzský výraz pro čaj – *thé*. Zanedlouho se také vnoučata Bardouxa začala učit hrát tenis, což zůstalo vášní vysokého francouzského politika do dnešních dnů. Dědeček také prosadil na rodinných oslavách dodržování tradičního zvyku dobré anglické společnosti, kdy muselo každé z dětí vstát ze židle a improvizovaně pronést pár hezkých slov na adresu oslavence. Zajímavé je, že podobnou praxi pak VGE zavedl na ministerstvu financí, kdy po svých podřízených požadoval nepřipravené projevy k určitým tématům.⁵⁹ Obecně lze říci, že generace prarodičů a rodičů VGE byly ovlivněny anglosaskou kulturou, jež do kontinentální Francie začala pronikat ve velkém v druhé polovině 19. století. V tomto období rodiny vysoké buržoazie dodržovaly různé anglosaské tradice jakožto znak dobré a vzdělané společnosti.⁶⁰

Dědečkův vliv se v aktivitách jeho vnuka objevil ještě v jiné oblasti, protože Bardoux si nenechal ujít odpoledne bez tradičního čajového dýchánku a tento zvyk přijal za svůj i VGE, jak dokazuje i Charles Hargrove: „Jindy, když jsem dělal rozhovor s prezidentem republiky o páté odpolední, jak se říká v Anglii, servírovali nám čaj.“⁶¹ Stejně svědectví popisuje i Alexandr Pajon. Jakým způsobem a do jaké míry Bardoux svého prvorozeného vnuka ovlivnil, může dokládat i fakt, že až do své smrti, v roce 1959, se snažil využívat svůj politický vliv, aby budoucímu prezidentovi pomohl v začátcích jeho kariéry. Například, když VGE poprvé kandidoval na poslance za francouzský departement Puy-de-Dôme v roce 1954, tak mu velmi ulehčilo situaci, že Bardoux patřil dlouhá léta mezi místní poslance a zároveň mu jeho dědeček mohl s politickou kampaní.⁶²

Samotný VGE si vytvořil velmi pozitivní vztah k USA, což mělo důsledky na vnímání celého anglosaského světa, tedy i na Spojené království. I přes to, že neuměl anglicky, tak se mladý VGE po druhé světové válce vydal do New Yorku, poznat svou oblíbenou zem jako mnozí mladíci jeho věku, kteří byli fascinováni americkým

⁵⁹ Bothorel, *Un si jeune président...*, 37, 40.

⁶⁰ Rozhovor s Alexandrem Pajonem.

⁶¹ Hargrove, „*L'Autre Giscard*“, 109.

modelem společnosti. Když však zjistil, že se s francouzštinou v USA nedomluví, odjel se naučit angličtinu do sousední frankofonní Kanady, kde nějakou dobu pracoval jako profesor na univerzitě v Montréalu. Do USA se pak rád vracel jak na dovolenou, tak na služební cesty.⁶³ Vedle výchovy měl na Giscardův pohled na anglosaský svět zásadní vliv John Fitzgerald Kennedy. Říká se, že jím byl fascinovaný a svou prezidentskou kampaň dělal podle jeho vzoru.⁶⁴ Noviny *Newsweek* jej dokonce nazývaly přízviskem *Kennedy gaulois*⁶⁵ nebo se mu také říkalo *Kennedy français*.⁶⁶ Z Ameriky si VGE přisvojil i zvláštnosti nezvyklé pro francouzskou společnost. I jako prezident se totiž při neoficiálních událostech oblékal sportovně, což bylo na Francii, dost netradiční. Lidé měli za to, že prezident by se měl oblékat reprezentativně při jakýchkoliv příležitostech. Další prvek, jenž si VGE osvojil po americkém vzoru, bylo rozhodnutí zavést na konci jeho *septennat* ve Francii daně ze zisku (tzv. *plus-values*) a zároveň věřil a doufal, že budoucí společenský a politický vývoj Francie bude podobný tomu americkému.⁶⁷

V neposlední řadě je nutné zmínit, že VGE se narodil v roce 1926, tedy v době, kdy do Evropy přicházela americká kultura skrze filmy, knihy, ale třeba i hudbu (jazz). Jeho generace vyrůstala v pozitivním světle USA, zejména když se vezme v úvahu role Američanů v druhé světové válce, kdy to byla především americká vojska, jež osvobodila Francii. Po roce 1945 byli pak Američani viděni jako garanti míru v Evropě. Veškeré podobné okolnosti je zapotřebí vzít v úvahu, jelikož v té době VGE vyrůstal a vytvářel si pohled na svět, jenž se pak promítl ve francouzské zahraniční politice v letech 1974-1981. Obecně lze říci, že jeho generace vzhlížela k americkému modelu společnosti s úctou a tak si v sobě od mala nesla pozitivní vztah k anglosaskému světu.⁶⁸ Ať už vědomě, či nevědomě kombinace povětšinou pozitivního vnímání anglosaského světa, jež na VGE působily v době mládí, do jisté míry formovaly jeho názory a následnou francouzskou zahraniční politiku v době jeho *septennat*. Z toho je vidět, že mentalita francouzských prezidentů Páté republiky se směrem k USA proměňovala a *septennat* VGE je svým postojem nejen k USA, ale i k Velké Británii příznivější než mandáty předchozích prezidentů.

⁶² Hargrove, „*L'Autre Giscard*“, 15.

⁶³ Bothorel, *Un si jeune président...*, 84.

⁶⁴ Fourgnaud, *Valéry Giscard d'Estaing*, 135.

⁶⁵ Thody, „Valéry Giscard d'Estaing“, 74.

⁶⁶ Hargrove, „*L'Autre Giscard*“, 116.

⁶⁷ Fourgnaud, *Valéry Giscard d'Estaing*, 137, 150, 216.

⁶⁸ Rozhovor s Alexandrem Pajonem.

Za zmínku stojí i původ Giscardovy ženy, s níž se oženil v roce 1952. Anne-Aymone de Brantes z otcovy strany pochází z vysoce postaveného šlechtického rodu. Nicméně i v její rodině lze najít odkaz na Spojené království, poněvadž její matka byla dcerou Amy Brownová, jež byla hraběnka francouzského panství Berry pyšnicí se britskou národností.⁶⁹ I když se tato maličkost může jevit jako bezvýznamná, jedná se o jednu z kapek anglosaského světa, který obklopoval budoucího třetího prezidenta Páté Francouzské republiky a který mohl ovlivňovat jeho pohled na anglofonní svět. I původ manželky mohl představovat jeden z nesčetných vlivů utvářející postoj VGE v zahraniční politice v době jeho sedmiletého prezidentského působení.

Na francouzskou rodinu bylo domácí zázemí budoucího prezidenta VGE velmi anglofonní a od dětství byl vystavený pozitivnímu obrazu Velké Británie. Neobyčejně vřelý vztah jeho dědečka Bardouxa ke Spojenému království, jenž se v rodinném prostředí promítal dodržováním britských zvyků, na děti jistým způsobem působil. Matka May k Velké Británii s největší pravděpodobností necítila zásadní pouto, avšak Spojené království vnímala pozitivně díky anglofonní výchově, jež se jí dostala, a náladě ve francouzské společnosti, která se s britskou začala nenásilně a intenzivněji setkávat. Otec Edmond svému synovi zase předal silné proevropské a monarchistické myšlení, které se v jeho budoucích krocích také projevilo. Celkově je možné na aktivitách VGE vyzorovat, že si minimálně zčásti vytvořil pozitivní přístup k anglosaskému světu díky svému rodinnému zázemí a díky době, v níž se narodil a vyrůstal a která vnímala americkou společnost jako ideál.

4 Potenciál osobních vztahů VGE s britskými představiteli

Předcházející kapitola analyzovala Giscardovo rodinné zázemí k anglofonním zemím. Nicméně ve státní zahraniční politice, i když je určována pragmatickými státními cíli, mohou hrát osobní motivace politických představitelů klíčovou roli. Vnitřní preference jsou totiž v určování zahraniční politiky přítomny a nelze se jim zcela vyhnout. Kromě rodinného zázemí státníků je ovšem nezbytné do této subjektivní roviny zahrnout i soukromé vztahy mezi jednotlivými politickými reprezentanty. Z tohoto důvodu se následující část bakalářské práce zaměří na rovinu osobní interakce francouzského prezidenta VGE s britskými premiéry v době jeho *septennat*.

⁶⁹ Bothorel, *Un si jeune président...*, 58.

Dokonce i sám VGE si prý velmi často kladl otázku, do jaké míry jsou v politice důležité osobní vztahy. Spekuloval, zda pozitivní, ale i negativní osobní vztahy mohou změnit preference představitele státu, ulehčit řešení problémů nebo dosáhnout kompromisu, který není až tak v zájmu země jako spíše v zájmu zachování „přátelství“ mezi politiky.⁷⁰ Z přístupu třetího prezidenta Páté republiky je patrné, že si uvědomoval, že i na úrovni mezinárodní spolupráce státních představitelů hrají osobní preference jednotlivých státníků jistý vliv a touto problematikou se zabýval. V období 1974-1981 se na postu britského premiéra vystřídali tři politici, s nimiž VGE spolupracoval jako hlavní představitel Francouzské republiky: Harold Wilson, James Callaghan a Margaret Thatcherová. Následující část práce zkoumá, jak se rodinné zázemí, tradice, názory a vize VGE promítly do jeho osobních vztahů s britskými představiteli a následně do francouzsko-britských bilaterálních vztahů.

V rovině bilaterálních vztahů je nejdříve zapotřebí objasnit, z jakého důvodu je francouzsko-britská spolupráce založena na vztahu francouzský prezident-britský předseda vlády. Pátá Francouzská republika je poloprezidentský systém, v jehož čele stojí prezident s výsadními pravomocemi výkonné moci. Jeho kompetence přesahují moc premiéra a zároveň prezidentovi republiky přísluší klíčové pravomoci v tzv. *domaine réservé*, která zahrnuje mimo jiné zahraniční politiku a obranu. Vysoké postavení hlavy Francie není jen ukotvené v Ústavě Páté republiky, ale současně se potvrdilo i v praxi, pokud nenastane situace tzv. kohabitace.⁷¹ Na druhou stranu Velká Británie je systémově konstituční monarchie, kde král či královna zastávají zejména reprezentativní funkci, a většina vládních povinností a kompetencí připadá na předsedu vlády. Zmíněné rozdíly ve francouzském a britském politickém systému určují, že hlavní bilaterální dialog zemí je veden mezi francouzským prezidentem a britským premiérem. VGE v době svého *septennat* musel komunikovat a spolupracovat se třemi britskými reprezentanty jak z labouristické, tak z konzervativní strany.

4.1 Harold Wilson

Harold Wilson byl politikem již od mládí, kdy se v roce 1947, ve svých 31 letech, stal nejmladším členem Kabinetu pod vedením Clementa Attleeho. Od poloviny 50. let zastával důležité funkce ve stínové vládě, až se v roce 1964 stal premiérem. Ve stejném roce vedl poprvé Labouristickou stranu do voleb, které labouristé vyhráli.

⁷⁰ Giscard d'Estaing, *Le Pouvoir et la Vie*, 87.

V čele vlády se udržel až do roku 1970. Wilson si jakožto premiér kladl za cíl modernizovat britskou společnost, a proto se zasloužil o nové liberalizační zákony týkající se potratů, rozvodů, toleranci homosexuálů a, mimo jiné, zrušil v Británii trest smrti. Avšak v zahraniční politice premiérové kroky již tak progresivní nebyly. Hlavní pilíře britské politiky v té době totiž spočívaly v prohlubování *special relationship* s USA a v udržování tradičních vazeb s *Commonwealthem*. Dalo by se říci, že jediný pokrokový přínos Wilsona v zahraniční politice bylo podání druhé britské přihlášky do EHS v roce 1967, jež však byla zamítnuta de Gaullem.⁷²

V roce 1970 vyhrála parlamentní volby Konzervativní strana a do čela Kabinetu byl zvolen Edward Heath. Avšak v dalších volbách v únoru 1974 se předsedou vlády stal opět Wilson jakožto vůdce Labouristické strany. V novém volebním období se soustředil především na domácí problémy, což mělo za následek pasivní přístup Británie na mezinárodním poli. Dalším krokem, kterým ztěžoval komunikaci mezi Paříží a Londýnem, byla skutečnost, že za necelé dva roky ohlásil svou rezignaci. Toto rozhodnutí avizoval již dříve, ale nakonec se rozhodl jej odložit o dva roky a abdikoval až v dubnu 1976, kdy jej ve funkci premiéra vystřídal Callaghan.⁷³ S VGE jako s prezidentem Francouzské republiky se tedy Wilson potkával v pozici britského premiéra po dobu 23 měsíců, během které se britský premiér věnoval především vnitropolitické situaci.

4.1.1 Osobní vztahy

VGE a Wilson se společně ocitli v čele států v letech 1974-1976. Státníci se neznali z dřívějších dob, což byla velká výhoda například mezi VGE a Helmutem Schmidtem, německým kancléřem, jejichž vztahy byly výborné, poněvadž dříve spolupracovali jako ministři financí.⁷⁴ Nicméně VGE neměl problém s britským protějškem spolupracovat, koneckonců byl anglosaskému světu otevřený a rád se od něj nechal inspirovat. Problematický bod francouzsko-britského vztahu ale v té době představoval premiérův přístup k evropské integraci. Sám francouzský prezident měl dojem, když se hlavy členských států EHS sešly v prosinci 1974 na schůzi ohledně Evropské rady, že se Wilson nechoval, ani nejednal jako politik nakloněný myšlence

⁷¹ Kohabitace se vztahuje k takové situaci, kdy je francouzský prezident a premiér z jiných politických stran a prezident se tak nemůže opřít o většinu v parlamentu.

⁷² „Harold Wilson“, Official Site of the UK's Government, <https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/harold-wilson> (staženo 27. 3. 2016).

⁷³ Ibid.

evropské integrace a působil dost rezervovaně. Avšak veškerých jednání se účastnil, protože nechtěl, aby se něco odehrálo v nepřítomnosti Velké Británie. Navíc si VGE myslel, že se labouristickému premiérovi nedá věřit, jelikož neustále měnil názor a postoj a těžko se na jeho slova dalo spolehnout.⁷⁵

Wilsonův blízký poradce Bernard Donoghue o předsedovi britské vlády pronesl následující tvrzení: „Wilson byl Evropanem vždy jen napůl.“⁷⁶ Tato slova dosvědčují dojem francouzského prezidenta. Britský premiér byl v mysli jednoduše velmi konzervativní a věřil, že se Spojené království stále řadí mezi nejpřednější světové velmoci. Zároveň zastával názor, že britská parlamentní demokracie patří mezi nejlepší politické systémy. Philip Ziegler v biografii Wilsona napsal: „Jeho láska pro *Commonwealth* byla romantického a konzervativního charakteru: věřil, že Británie je v srdci této úžasné mezinárodní sítě a že *Commonwealth* představuje nejlepší možnost, jak by Británie měla zůstat mezi nejpřednějšími mocnostmi...“⁷⁷ S tímto tradicionalistickým přístupem k britské pozici ve světě a s nedůvěrou v evropskou integraci nevzniklo v době jeho mandátu mezi britským a francouzským reprezentantem silné porozumění a spolupráce mezi nimi byla postojem Wilsona zásadně omezena. Philip M. W. Thody zhodnotil francouzsko-britské bilaterální vztahy v letech 1974-1976 následovně: „Srdečná dohoda dozajista zaujímala druhé místo po *le couple franco-allemand*.“⁷⁸

4.1.2 Přesah do zahraniční politiky

Nerozhodnost a nedůvěra Wilsona se logicky přenesla i do britské zahraniční politiky. První dvě léta *septennat* VGE se nesla v duchu jednání o nových britských podmínkách členství v EHS, tzv. *renegotiation*. I když prezident neměl žádné zásadní námítky proti otevření jednání (ani proti změně sumy, kterou musela Velká Británie přispívat do společného evropského rozpočtu)⁷⁹, bylo vidět, že je VGE z postoje nového člena EHS zklamaný. I britský velvyslanec v Paříži Sir Nicholas Henderson považoval *renegotiation* za nebezpečí pro Velkou Británii. Obával se, že by se Londýn mohl

⁷⁴ Viz Leblond, Laurent. *Le couple franco-allemand: Une relation passionnelle*. Paris: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2013.

⁷⁵ Giscard d'Estaing, *Le Pouvoir et la Vie*, 120, 145.

⁷⁶ Bell, *France and Britain*, 207.

⁷⁷ Ibid., 207-8.

⁷⁸ Ibid., 232.

⁷⁹ Ibid., 228.

ocitnout mimo rozhodovací proces EHS a že by tento krok mohl vést k ohrožení dobrého postoje prezidenta VGE k evropské zámořské zemi.⁸⁰

Další nepříjemností ve francouzsko-britských vztazích bylo zastavení vzájemné spolupráce na stavbě *Channel Tunnel* přes kanál La Manche. Kvůli ekonomickým problémům a nestabilní situaci v zemi byli britští politici nuceni odvolat stavbu, která měla být zahájena nedlouho po nástupu VGE do prezidentské funkce. Anulace stavby přišla z druhého břehu kanálu ve stejnou dobu jako oznámení *renegotiation* a ohlášení britského referenda o setrvání v EHS. VGE tak nabyl dojmu, že Velká Británie se chce na evropských záležitostech podílet jen zčásti a že Evropa pro ni nepředstavuje prioritu. Z pohledu bilaterálních vztahů tak věřil, že budoucnost Francie spočívá ve spolupráci se SRN, spíše než se Spojeným královstvím. Z tohoto důvodu tak vztahy se SRN představovaly pro Francii prvenství, nicméně bilaterální francouzsko-britská spolupráce také znamenala klíčový aspekt francouzské zahraniční politiky a zaujímala tak druhé nejlepší místo ve vztazích Francie s jinými zeměmi.⁸¹

Vztahy mezi Wilsonem a VGE byly v podstatě pouze pracovního charakteru, nikoliv osobního. Navíc přístup britského premiéra k evropské integraci byl velmi nejistý a váhavý, což předurčovalo i přístup Londýna k Paříži. Tento postoj v rámci bilaterální francouzsko-britské spolupráce započal *septennat* VGE v dosti skeptickém duchu. Navíc se Wilson staral především o domácí problémy a zahraniční otázky pro něj představovaly až druhořadý problém. Wilsonův přístup zapříčinil, že i přes pozitivní vztah francouzského prezidenta k Velké Británii jej kroky labouristického předsedy vlády nasměrovaly k ještě intenzivnější spolupráci se SRN. VGE byl postojem Londýna v letech 1974-1976 zklamán, protože se britští politici představitelé stále drželi do jisté míry mimo Evropu a nedokázali se rozhodnout, zda opravdu chtějí být její aktivní součástí, či nikoliv.

4.2 James Callaghan

James Callaghan stanul v čele Labour Party po rezignaci Wilsona v dubnu 1976. Callaghan do té doby v nově zvoleném Kabinetu působil jako ministr zahraničí, ale po abdikaci Wilsona zvítězil v hlasování o vedení strany a stal se tak premiérem až do dalších parlamentních voleb v březnu 1979, kdy byla labouristická vláda vystřídána konzervativním Kabinetem. Začátky jeho mandátu nebyly jednoduché, jelikož hned

⁸⁰ Foreign & Commonwealth Office, „Seminar: The Paris Embassy“, 23.

⁸¹ Bell, *France and Britain*, 232.

první den ve funkci premiéra ztratil většinu ve vládě a, aby mohl zůstat u moci, musel vytvořit koalici se Skotskou národní stranou a Liberální stranou. Tento politický tah znamenal pro labouristy jisté ústupky například v podobě uspořádání referenda o devoluci moci v roce 1979. Navíc v druhé polovině 70. let se ve Spojeném království prohlubovala složitá ekonomická situace, s níž se Kabinet Callaghana musel vypořádat. Například v roce 1976 se v Británii inflace pohybovala okolo 17 % a nezaměstnanost dosahovala až 5 %. Komplikovaná domácí situace kolikrát představovala překážky nejen na britské politické scéně, ale i ve francouzsko-britské spolupráci, protože ekonomické rozdíly států zamezovaly sjednocenému postupu VGE a Callaghana v monetárních projektech v rámci EHS.⁸²

4.2.1 Osobní vztahy

Základem pro vztahy mezi novým premiérem a VGE bylo jejich setkání v minulosti. Poprvé se viděli v roce 1964 na schůzce OECD (*Organisation for Economic Co-Operation and Development*), kde Callaghan jakožto britský ministr financí a správce královské pokladnice udělal na tehdejšího francouzského ministra financí velký dojem svým proslovem. VGE si Callaghana velmi dobře pamatoval, neboť již tehdy ocenil jeho řečnické schopnosti.⁸³ Francouzský prezident jej vnímal jako inteligentního a proevropského politika, i když po britském způsobu, protože i on se ke vstupu Spojeného království do struktur EHS stavěl s odstupem.⁸⁴ Avšak VGE s ním rád spolupracoval. Sám o něm říkal, že je to velmi skromný, vstřícný a dobromyslný člověk, což se, podle jeho slov, nedalo říct o jeho nástupkyni.⁸⁵ S Callaghanem si velmi často telefonovali. Pro ilustraci jejich vzájemného vztahu je dobré uvést gesto britského premiéra po francouzských parlamentních volbách v březnu 1978. Tehdy se okolo voleb vedly velké spekulace a ve světě i ve Francii se očekávalo, že vyhraje levice. Nakonec zvítězila pravice, ale s minimální převahou a hlasy byly roztříštěny mezi různorodé politické proudy. Nicméně předpoklady výhry levice se nenaplnily, což samotné byla pro středopravicového prezidenta výhra. Jako první, kdo mu po vyhlášení volebních výsledků telefonicky gratuloval, byl německý kancléř Helmut Schmidt. Co je ovšem zajímavé, je fakt, že se Helmut Schmidt v té chvíli nacházel v Londýně na státní návštěvě a po gratulaci VGE předal sluchátko Callaghanovi. Premiér, ve velkých

⁸² „James Callaghan“, Official Site of the UK’s Government, <https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/james-callaghan> (staženo 27. 3. 2016).

⁸³ Giscard d’Estaing, *Le Pouvoir et la Vie*, 148.

⁸⁴ *Ibid.*, 148.

rozpacích, prezidentovi také poblahopřál k překvapivým výsledkům voleb, avšak zdůrazňoval, že se jedná o osobní hovor a že by se nerad pletl do vnitrostátních záležitostí. Přesto se Francie, podle jeho názoru, nemohla rozhodnout lépe. VGE byl mile překvapený, že mu britský předseda vlády gratuluje, a jelikož slyšel, že britský premiér je na rozpacích, snažil se mu jeho situaci, co nejvíce ulehčit.⁸⁶

Z výše zmíněného je vidět, že s Callaghanem ve funkci premiéra se rozměr francouzsko-britských bilaterálních vztahů dostal na zcela jinou úroveň. Díky tomu, že si tito dva politici rozuměli, se mohla mezi Británií a Francií vytvořit hlubší spolupráce a především lepší komunikace. Z tohoto důvodu dvojice VGE-Callaghan napomohla k rozvoji dobrých vztahů Francie-Británie a VGE nabyl dojmu, že se Spojeným královstvím spolupracovat lze a že se od Britů dá i mnohému přiučit. I přes to, že Britové se stále stavěli k EHS s odstupem, Callaghan ukázal vůli v rámci této mezinárodní platformy s ostatními zeměmi spolupracovat, což jen samo o sobě změnilo pohled francouzského prezidenta na britského partnera po dvou letech mandátu Wilsona. O rozvoji spolupráce a vzájemné náklonnosti svědčí kroky v zahraniční politice obou zemí v době 1976-1979.

4.2.2 Přesah do zahraniční politiky

Zlomový bod ve francouzské zahraniční politice ve vztahu k Velké Británii přišel se zavedením každoročních francouzsko-britských summitů. Návrh přednesl VGE při státní návštěvě Londýna v květnu 1976. I přes to, že původně byl tento nápad britského velvyslance v Paříži Nicholase Hendersona, VGE jej pojal za svůj a Londýn tímto gestem ujistil, že si přeje, aby Velká Británie byla skutečnou součástí Evropy. Britští politici tuto skutečnost s nadšením přijali a dokonce ji považovali za signál tzv. *new entente*.⁸⁷ Britský parlament také ocenil, že francouzský prezident před něj předstoupil s proslovem v angličtině, což pro VGE nebyl problém, neboť anglicky mluvil plyně a rád. Ve svém proslovu vyjádřil přání navázat s Británií stejně úzké vztahy jako se SRN a také doufal, že v budoucnu bude vzájemná spolupráce méně napjatá než dosud.⁸⁸ Zároveň věřil, že každoročními setkáními a prohloubením francouzsko-britské spolupráce dosáhnou rovnováhy v Evropě, jež byla narušena

⁸⁵ Hargrove, „*L'Autre Giscard*“, 199.

⁸⁶ Giscard d'Estaing, *Le Pouvoir et la Vie*, 146.

⁸⁷ Foreign & Commonwealth Office, „Seminar: The Paris Embassy“, 24.

⁸⁸ Video „Valéry Giscard d'Estaing au parlement et à Londres“, *Ina* (červen 1976), <http://www.ina.fr/video/CAA7600842101> (staženo 15. 10. 2015).

zvyšující se ekonomickou převahou Německa, což Francie viděla s nelibostí a vítala možnou roli Británie v této situaci.⁸⁹

Bilaterální vztahy s Velkou Británií však ve francouzské zahraniční politice stále zaujímaly druhé místo, neboť počet francouzsko-britských summitů představoval jen poloviční množství oproti schůzím mezi prezidentem Francie a kancléřem SRN.⁹⁰ Zde je ovšem zapotřebí si uvědomit, že francouzsko-německá setkání měla mnohem větší tradici než francouzsko-britská. Navíc po podepsání Elysejské smlouvy v roce 1963 se ani francouzsko-německé summity nekonaly v takové intenzitě jako v 70. letech. Proto se dalo očekávat, že podobný vývoj bude mít i spolupráce mezi Francií a Británií a už jenom rozhodnutí o konání takových summitů představovalo klíčový krok ke zlepšení bilaterálních vztahů mezi Paříží a Londýnem a jejich lepšímu vývoji do budoucna.

Za nedlouho po státní návštěvě francouzské hlavy státu v Londýně zavítal Callaghan do francouzského Rambouillet kvůli ekonomickým problémům, jež dolehly na jeho zem. V té době totiž Spojené království bylo nuceno žádat o dosud největší půjčku od Mezinárodního měnového fondu (dále jen MMF) ve výši 3,9 miliardy dolarů. I přes to, že ambasador Henderson v této situaci vyjadřoval o Francouzích následující domněnku: „Francouzi nejsou z minulosti ovlivněni nenávisť...směrem k nám...Francouzi jsou rádi, že se nám daří hůře než jim, ale nechtějí nás mít mimo [EU]“⁹¹, tak VGE Spojenému království slíbil, že francouzští reprezentanti v MMF budou Britům co možná nejvíce nápomocní, aby Londýn potřebnou půjčku dostal.⁹²

Ekonomická témata protínala francouzsko-britské vztahy velmi zásadně. Příkladem může být druhý pokus o založení monetárního systému, který prosazovala jak Francie, tak SRN, jejichž představitelé věřili i v účast Velké Británie. Nicméně kvůli stavu britské ekonomiky, si nakonec VGE uvědomil, že účast Britů v monetárním systému nemá reálný základ. Zajímavé však je, že i přes to se francouzský prezident snažil vyhovět Callaghanovi a zavést do Evropského měnového systému (dále jen EMS) dvě smlouvy. Jednu s mechanismem zafixovaných měnových kurzů, jehož se však Británie kvůli stavu libry nemohla účastnit, a druhou pouze s obecnými principy, jejímž členem by se Londýn stát mohl. Premiér by si vstup své země do EMS velmi přál, avšak s německým kancléřem a francouzským prezidentem se nakonec dohodli, že Británie se

⁸⁹ Video „Valéry Giscard d’Estaing en Grande Bretagne“, *Ina* (červen 1976), <http://www.ina.fr/notice/voir/CAA7600758201> (staženo 26. 10. 2015).

⁹⁰ Bell, *France and Britain*, 244.

⁹¹ Foreign & Commonwealth Office, „Seminar: The Paris Embassy“, 24.

⁹² *Ibid.*, 24.

nebude účastnit tohoto projektu od počátku, ale že se přidá, až se její ekonomická situace zlepší.⁹³ VGE Callaghana dokonce osobně ujistil, že neúčast v EMS od začátku nebude pro Británii znamenat žádnou újmu. VGE mimo jiné přišel s návrhem, aby byl monetární systém pojmenován v angličtině, *European Currency Unit*, jelikož věděl, že by to britskému předsedovi vlády udělalo radost. Na druhou stranu je potřeba dodat, že virtuální měna zavedená v rámci EMS nesla název *écu*, což byl výraz pro francouzské platidlo používané ve středověku. VGE tudíž chtěl, aby EMS nesl nějakou francouzskou stopu, když oficiální název patřil angličtině.⁹⁴ V návaznosti na vstřícné chování VGE během vyjednávání o EMS britský premiér navrhnul, aby se Paříž a Londýn setkávaly víckrát do roka než jednou, což bylo ze strany Francie kladně přijato.⁹⁵

Jak na úrovni osobních vztahů, tak v zahraniční politice, byla vidět velká změna, když byl do čela britské vlády zvolen Callaghan. Díky dobrým vztahům a komunikaci se bilaterální spolupráce mezi Francií a Velkou Británií zlepšila a dostala vstřícný nádech. Otevřenost francouzského prezidenta a jeho snaha, aby se Spojené království začalo zásadně podílet na fungování EHS, měly na kladný vývoj vztahů důležitý vliv. Důkazem může být spolupráce Paříže a Londýna na projektu EMS, kdy se francouzský prezident snažil systém vytvořit tak, aby byl schůdný i pro britskou ekonomiku. VGE si navíc uvědomoval, že ekonomickou sílu Německa není Francie schopná vyvážit sama, a viděl v Británii do budoucna vhodného partnera na druhé misce vah. Navíc jeho pozitivní vnímání anglosaského světa mu nebránilo navázat dobré bilaterální vztahy a osobní kontakty s britskými představiteli oproti například de Gaullovi.

4.3 Margaret Thatcherová

Margaret Thatcherová byla zvolena do čela Konzervativní strany v roce 1975 a premiérkou se stala hned v následujících parlamentních volbách v roce 1979. První dva roky ve funkci předsedkyně vlády nebyly nijak jednoduché, neboť se musela vypořádat s tíživou ekonomickou situací, jež Velkou Británii stále sužovala. Její politika byla vedena ve znamení radikálních reforem, jejichž hlavním cílem byla snaha snížit roli vlády a zvýšit soběstačnost jednotlivce. Co se týče zahraniční politiky, byla Thatcherová známá svým skeptickým přístupem k EHS, což byl v době jejího mandátu, tedy v letech 1979-1990, hlavní diskurz Spojeného království směrem ke členským

⁹³ Giscard d'Estaing, *Le Pouvoir et la Vie*, 150-1.

⁹⁴ Bell, *France and Britain*, 242.

⁹⁵ Foreign & Commonwealth Office, „Seminar: The Paris Embassy“, 24.

zemím EHS.⁹⁶ Symbolem její evropské politiky se stal tzv. *Speech of Bruges*, tedy proslov, který premiérka pronesla na *College of Europe* v Brugách v roce 1988 shrnující i její předchozí kroky a postoj směrem k EHS. Britská evropská politika za Thatcherové byla také charakteristická bojem za snížení britského příspěvku do evropského rozpočtu. Britský přístup k evropské politice byl pro VGE klíčový, neboť stanovisko Thatcherové znamenalo krok zpět oproti přístupu Callaghana, kdy to již vypadalo, že si Británie s postupem času dokáže v EHS najít svoje místo a stát se jejím aktivním členem.

Thatcherová a VGE společně nepůsobili v čele Velké Británie a Francie natolik dlouho, aby se mezi nimi vytvořil hlubší profesionální, nebo osobní vztah (jejich mandáty se prolínaly po dobu 25 měsíců). Navíc v prvních letech své vlády se britská premiérka věnovala především domácí situaci. Z výše zmíněných důvodů vyplývá, že francouzsko-britské vztahy se v letech 1979-1981 nacházely v komplikovanější a méně příznivější situaci než v době mandátu Callaghana.

4.3.1 Osobní vztahy

VGE se s Thatcherovou poprvé setkal v květnu 1975 jako s vůdkyní britské opozice. V té době ji hodnotil kladně jakožto velmi kompetentní ženu: „Je to někdo, kdo dokáže velmi jasně analyzovat [...] silné a slabé stránky své pozice... Jeví se jako dobrý řečník, neboť mluví velmi srozumitelně. Kdybych patřil mezi její protivníky, dával bych si pozor...“⁹⁷ Také se nechal slyšet, že tato žena měla „nezkrotitelný charakter, nezlomnou vůli a byla neústupná.“⁹⁸ Avšak když se v roce 1979 stala premiérkou, tak francouzská hlava státu litovala, že v čele nezůstal Callaghan. Dle jeho slov konzervativní předsedkyně britského Kabinetu nedisponovala diplomatickým cítěním a měl z ní pocit, že „pochází ze zcela jiné planety“, avšak nemohl popřít, s jakou odhodlaností a vervou Thatcherová bojovala za britské národní zájmy.⁹⁹

VGE však přiznal, že s konzervativní premiérkou byli u moci krátce a moc spolu nepřišli do osobního kontaktu, tudíž s ní má především pracovní zkušenosti a i těch bylo pomálu. Navíc se v mnoha zásadních názorech, především ohledně představ a dění v EHS, rozcházel. Neshodovali se ani v ekonomických otázkách a celkově měli odlišné

⁹⁶ „Margaret Thatcher“, Official Site of the UK's Government, <https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/margaret-thatcher> (staženo 27. 3. 2016).

⁹⁷ Hargrove, „*L'Autre Giscard*“, 199.

⁹⁸ Video „Valéry Giscard d'Estaing: Margaret Thatcher avait une caractere idomptable“, *BFMTV* (duben 2013), <https://www.youtube.com/watch?v=06nkdzfeDZc> (staženo 20. 10. 2015).

⁹⁹ Hargrove, „*L'Autre Giscard*“, 200.

vize o fungování EHS.¹⁰⁰ Z osobního hlediska tedy nelze tvrdit, že by si VGE a Thatcherová byli nějak blízcí a oproti dobrému vztahu s Callaghanem toto období znamenalo změnu v osobních vztazích hlavních představitelů Velké Británie a Francie, zejména kvůli odlišným názorům na klíčové otázky mezinárodního dění.

4.3.2 Přesah do zahraniční politiky

V roce nástupu Thatcherové do čela britské vlády končilo, shodou okolností, velvyslanci Nicholasi Hendersonovi jeho delegační období v Paříži. U této příležitosti pronesl projev na rozloučenou, v němž upozorňoval, že pozice Velké Británie v EHS je velmi vratká a že se o to zasloužili samotní Britové.¹⁰¹ Nadále zmiňoval, že kvůli britskému přístupu zaujal VGE pro Brity nepříliš pozitivní postoj: „Prezidenta doopravdy teď nezajímáme a vypadá to, že anglo-francouzskými vztahy se zabývá jen, když přijde čas společného ročního summitu.“¹⁰² Kvůli tomuto projevu zavítala nová premiérka ještě v roce 1979 do Paříže na svou první státní návštěvu, neboť byla přesvědčená, že je potřeba situaci změnit.¹⁰³ O tom svědčil i její děkovní dopis VGE po odjezdu z Francie, v němž prezidentovi děkovala za vstřícné přijetí a vyjadřovala přesvědčení, že Paříž s Londýnem stojí na počátku užší spolupráce.¹⁰⁴ Avšak hlava Francie vnímala kroky Spojeného království v letech 1979-1981 jako razantní prosazování britských zájmů, především jednání týkající se příspěvků do evropského rozpočtu. Thatcherová tento problém zmiňovala, kdykoliv se s VGE viděla. Prezident samozřejmě chápal, že se pro příspěvky do rozpočtu EHS musí najít nové řešení, nicméně stále tvrdil, že je zapotřebí tuto problematiku projednat na platformě EHS nikoliv na úrovni bilaterálních vztahů. Z tohoto důvodu nerozuměl, proč se tématem rozpočtu premiérka zabývala při každém vzájemném setkání.¹⁰⁵

Během mandátu Thatcherové se francouzsko-britská spolupráce neposunula nijak zásadně kupředu. Negativní přístup k evropské integraci a problémy na domácí politické scéně představovaly pro konzervativní premiérku hlavní pilíře její politiky a tím se oddálila francouzskému prezidentovi i samotné Francii. I když to nejdříve vypadalo, že Thatcherová se bude po projevu odcházejícího velvyslance, Nicholase

¹⁰⁰ Video „Valéry Giscard d'Estaing: Margaret Thatcher avait une caractère indomptable“.

¹⁰¹ Foreign & Commonwealth Office, „Seminar: The Paris Embassy“, 25.

¹⁰² Nicolas Hendersons, „Britain's decline: Its causes and consequences“, *The Economist* (červen 1979), <http://www.economist.com/node/13315108> (staženo 9. 12. 2015).

¹⁰³ Foreign & Commonwealth Office, „Seminar: The Paris Embassy“, 25.

¹⁰⁴ Dopis M. Thatcherové Valérymu Giscardovi d'Estaing, Londýn, 6. června 1979, Thatcher MSS (Churchill Archive Center).

Hendersona, snažit nastolit vstřícnou politiku směrem ke kontinentální Francii, tak nakonec svou zahraniční politikou v letech 1979-1981 VGE spíše odradila od hlubší spolupráce s Londýnem, než aby napravila, podle Hendersona, alarmující situaci.

¹⁰⁵ Déclaration de Monsieur Valéry Giscard d'Estaing à l'issue franco-britannique, Londýn, 20. listopadu, 1979, Vie Publique, <http://discours.vie-publique.fr/notices/797025408.html> (staženo 5. 3. 2016).

Závěr

Osobní přístup VGE ke Spojenému království, který mohl ovlivňovat francouzskou zahraniční politiku v době jeho *septennat*, byl určen mnoha faktory. Jeden z těch klíčových bylo rodinné prostředí. V rodinném kruhu byl znát vliv jeho dědečka z matčiny strany, Jacquese Bardouxa, jenž byl fascinován britskou kulturou, obdivoval anglickou literaturu a jeho životní styl se do značné míry podobal britskému. Ani jeden z Giscardových rodičů sice nepatřil mezi anglofily, avšak Giscardova matka, May Bardouxová následně May Giscardová d'Estaing, byla vychovávána v rodině, jež byla svým pozitivním postojem k Velké Británii specifická. Stejně tak oba rodiče vyrůstali v době, kdy se Francie a Spojené království začaly vzájemně kulturně otevírat a historická rivalita zemí se postupně stávala minulostí.

Rodinné prostředí se v chování VGE projevilo kulturními návyky inspirovanými britskou kulturou, jako například rituál *tea-time*, jež dodržuje do dnešních dnů. Jako jeho dědeček si oblíbil tenis a z vlastní iniciativy se naučil anglicky. Krátce po druhé světové válce odjel do USA, aby poznal svou vysněnou zemi, kterou bral jako vzor moderní společnosti, k níž by měly všechny státy směřovat. Anglosaský svět pro něj znamenal místo, jímž je zapotřebí se nechat inspirovat, což byl důvod, proč zavedl mnohá opatření podle amerického vzoru (například tzv. *plus-values*) nebo proč vnímal britskou parlamentní demokracii jako systém, z něhož by se Francie měla mnohemu přiučit. VGE zároveň představoval prezidenta, který zastupoval tehdejší mladou generaci, jež vyrůstala s pozitivním obrazem USA a obecně anglosaského světa díky jejich kulturnímu vlivu v meziválečném období a zapojení v druhé světové válce.

Faktorů, jež ovlivňují státní zahraniční politiku a bilaterální spolupráci zemí, je velké množství. Nicméně většina výzkumů se nezabývá mikrostrukturálními vlivy, které však mohou zásadně ovlivňovat zahraniční politiku skrze osobní rovinu. Jedním ze stěžejních mikrostrukturálních faktorů představuje rodinné prostředí, jež ovlivňuje osobní preference státníka, které se následně promítají v jeho chování jak na veřejnosti, tak v zahraniční politice. Bakalářská práce došla k závěru, že v případě VGE rodinné zázemí a tradice napomohly k pozitivnímu vnímání Velké Británie, což do značné míry určovalo francouzskou zahraniční politiku ke Spojenému království v době jeho *septennat*. Nelze říci, že by prezidentův kladný postoj byl hlavním určujícím faktorem ovlivňující bilaterální politiku, ale zajistil otevřenější a vstřícnější postoj Paříže k britským státním představitelům, než tomu bylo za předchozích prezidentů Páté

Francouzské republiky. Použití biografické metody zároveň ukázalo, že další osobní rovinu, jež se prolíná do státní zahraniční politiky, představují soukromé vztahy mezi jednotlivými státníky. Při analýze aktérů francouzsko-britské bilaterální spolupráce výzkum dospěl k závěru, že nejlepší vzájemné vztahy mezi Paříží a Londýnem v době *septennat* VGE nastaly v letech 1976-1979, kdy v čele britského Kabinetu stál labouristický premiér Callaghan. VGE si totiž s Callaghanem názorově i lidsky rozuměli a díky této skutečnosti se Giscardova náklonnost k anglosaskému světu ve francouzsko-britské bilaterální spolupráci projevila v největší míře.

Při analýze zahraniční politiky je zapotřebí vzít v úvahu i mikrostrukturální faktory, kterým je věnovaná malá pozornost. Zahraniční politiku a bilaterální vztahy je tak možné zkoumat i z pohledu osobních preferencí a vnitřních motivací vysokých představitelů, kteří státní politiku formují. Biografická metoda tuto opomíjenou subjektivní stránku zahraniční politiky pomáhá osvětlit a dokáže tak objasnit slepá místa, která nejsou jiné metodologie schopny vyložit. Je tedy vidět, že i v oblasti mezinárodních vztahů je biografický přístup nosnou metodologií, díky které je možné poukázat na dosud přehlíženou perspektivu vnitřních motivací a osobních preferencí, které však mají v jednání politických aktérů klíčový vliv.

Summary

The personal attitude of VGE to Great Britain, that could have influenced the French foreign policy during his *septennat*, was determined by many factors. One of the crucial one was the family background. The family environment was influenced by the approach of VGE's grandfather from the mother's side of family, Jacques Bardoux, who was fascinated by the British culture, literature and whose way of life resembled to the British one. Neither VGE's mother nor father did not belong among Anglophiles even though VGE's mother, May Bardoux afterwards May Giscard d'Estaing, had been educated in the family where the positive approach towards the United Kingdom had been very strong. Moreover, both parents had been growing up in the period of time when France and Britain started to open their culture to each other and their historical rivalry had been slowly becoming to be the past.

The family background affected the VGE's behaviour which was reflected by habits inspired by the British culture such as tea-time ritual. As his grandfather VGE took a liking to playing tennis and he learnt English on its own initiative. Shortly after the Second World War VGE left for the USA in order to discover his dream state that he considered being the model of a modern society that all countries should aim to. He found inspiration in Anglo-Saxon states and that is the reason why he introduced many measures according to the American model (for example *plus-values*) or why he considered the British parliamentary democracy to be the model political system for France. At the same time VGE represented the new young generation which perceived the USA and Anglo-Saxon states very positively mainly because of their culture influence during interwar period and because of their engagement in the Second World War.

There are many factors that state foreign policy and bilateral relations are influenced by. However most of studies do not concern with microstructural influences that could have significant impact on foreign policy through personal level. Family background is one of the key microstructural factors whose influence on personal preferences of a politician reflects in his behaviour on public and even in state foreign policy. The bachelor's thesis attained the conclusion that in the case of VGE his family environment and habitudes assisted in his positive perception of the United Kingdom which determined to a certain extent the French foreign policy towards Great Britain during his *septennat*. The President's attitude did not really determine concrete steps in

the bilateral policy but his positive approach ensured more open and forthcoming attitude of Paris to British politicians than during mandates of previous French Presidents. The application of the biography method showed that private relations among politicians represent next personal level, which affects state foreign policy. Analysing actions of politicians of the French-British bilateral cooperation during the period 1974-1981 the study attained the conclusion that the best bilateral relations between Paris and London during the VGE's *septennat* were set in 1976-1979. In that time James Callaghan was the head of the British Cabinet. VGE and Callaghan understood each other very well and thanks to this fact the VGE's favour with Anglo-Saxon countries demonstrated in French-British bilateral relations to a larger extend.

To sum up, analysing state foreign policy it is necessary to take into consideration the microstructural factors which are often unheeded in academic studies. Consequently, foreign policy and bilateral relations can be examined from the point of view of personal preferences and internal motivations of high politicians who are engaged in making state foreign policy. The biography method deals with this unheeded subjective side of the foreign policy and it assists in explaining blind spots that other methodologies are not able to clarify. As a result, the biography method is contributing approach even in international relations that is capable of the explanation and clarification of the unheeded perspective of the personal preferences and internal motivations which have the significant impact on actions of politicians who are engaged in making state foreign policy.

Použité zdroje

Primární zdroje

Déclaration de Monsieur Valéry Giscard d'Estaing à l'issue franco-britannique.

Londýn, 20. listopadu 1979. Vie Publique.

<http://discours.vie-publique.fr/notices/797025408.html> (staženo 5. 3. 2016).

Dopis M. Thatcherové Valérymu Giscardovi d'Estaing. Londýn, 6. března 1979.

Thatcher MSS (Churchill Archive Center).

<http://www.margaretthatcher.org/document/112204> (staženo 20. 1. 2016).

Fourgnaud, Agathe. *Valéry Giscard d'Estaing: Entretiens*. Paris: Flammarion, 2001.

Giscard d'Estaing, Valéry. *Le Pouvoir et la Vie*. Montrouge: Compañie, 1988.

„Harold Wilson“. Official Site of the UK's Government.

<https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/harold-wilson> (staženo 27. 3. 2016).

Hendersons, Nicolas. „Britain's decline: Its causes and consequences“. *The Economist* (červen 1979), <http://www.economist.com/node/13315108> (staženo 9. 12. 2015).

„James Callaghan“. Official Site of the UK's Government.

<https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/james-callaghan> (staženo 27. 3. 2016).

„Margaret Thatcher“. Official Site of the UK's Government.

<https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/margaret-thatcher> (staženo 27. 3. 2016).

Pajon, Alexandre (Zástupce ředitelky Francouzského institutu v Praze). Osobní rozhovor s autorkou, 15. února 2016.

„Valéry Giscard d'Estaing au parlement à Londres“. *Ina*.

<http://www.ina.fr/video/CAA7600842101> (staženo 15. 10. 2015).

„Valéry Giscard d'Estaing en Grande Bretagne“. *Ina*.

<http://www.ina.fr/notice/voir/CAA7600758201> (staženo 26. 10. 2015).

„Valéry Giscard d'Estaing: Margaret Thatcher avait une caractère indomptable“.

BFMTV. <https://www.youtube.com/watch?v=06nkdzfeDZc> (staženo 20. 10. 2015).

Sekundární zdroje

Bell, Philip Michael Hett. *France and Britain, 1940-1994: The Long Separation*. London: Longman, 1997.

Bornat, Joanna, Chamberlayne, Prue a Tom Wengraf. *The Turn to Biographical Methods in Social Science: comparative issues and examples*. London: Routledge, 2000.

Bothorel, Jean. *Un si jeune président...* Paris: Grasset, 1995.

- Creswell, John W. „Qualitative Procedures“. In *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, ed. John W. Creswell, 173-202. Los Angeles: SAGE Publications, 2014.
- Foreign & Commonwealth Office. „Seminar: The Paris Embassy: British Ambassadors and Anglo-French Relations 1944-79“. In *The History, Pole and Function of the Paris Embassy*, ed. MD Kandiah, 13-30. London: King's College London, 2014.
https://issuu.com/fcohistorians/docs/the_history__role_and_functions_of_ (staženo 4. 3. 2016).
- Hargrove, Charles. „*L'Autre Giscard*“: *Valéry Giscard d'Estaing vu par un Anglais*. Paris: Les Editions J.A., 1981.
- Hendl, Jan. „Základní přístupy kvalitativního výzkumu: Biografický výzkum“. In *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*, ed. Jan Hendl, 128-130. Praha: Portál, 2008.
- Horký, Ondřej a Eliška Tomalová, „Biografie“. In *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*, ed. Petr Drulák a kol., 177-202. Praha: Portál, 2008.
- Konopásek, Zdeněk. „Text a textualita v sociálních vědách: Část první - teoretické motivace“. *Biograf*, č. 7 (1996), <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=703> (staženo 10. 2. 2016).
- Konopásek, Zdeněk. „Text a textualita v sociálních vědách: Část třetí – reflexivní impuls“. *Biograf*, č. 9 (1996), <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=902> (staženo 13. 2. 2016).
- Thody, Philip Malcolm Waller. „Valéry Giscard d'Estaing: The ambitious nephew“. In *The Fifth French Republic: Presidents, Politics, Personalities*, Philip Malcolm Waller Thody, 64-90. Londýn: Routledge, 1998.
- Dallek, Robert. „Lyndon Johnson and Vietnam: The Making of a Tragedy“. *Diplomatic History* 25 (1996): 147-162.
- Theakston, Kevin. „Comparative Biography and Leadership in Whitehall“. *Public Administration* 75 (1997): 651-667.
- Leblond, Laurent. *Le couple franco-allemand: Une relation passionnelle*. Paris: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2013.